

Innhold:

*Sosialøkonomens
valgnummer 1977*

SOSIALØKONOMEN

NR. 7 SEPT. 1977 - ÅRGANG 31

SOSIALØKONOMEN

Nr. 7. 1977 årgang 31

Redaksjon:

Tor Kobberstad
Knut Arild Larsen
Løif Asbjørn Nygaard
Jan Frødrick Qvigstad

Redaksjonsutvalg:

Tormod Andreassen
Kjell Fiskvik
Nils Terje Furunes
Kristen Knudsen
Jan Erik Korsæth
Ole Jørgen Mørkved
Tore Sager
Steinar Strøm
Aina Uhde
Per Halvor Vale
Stein Østre

SOSIALØKONOMEN

Utgitt av
Norske Sosialøkonomers
Forening

Formann:
Odd Skuggen

Utkommer med 10 nummer
pr. år, den 15. hver måned
unntatt juli og august

Sekretariat:
Storgt. 26 IV
OSLO 1
Telefon 20 22 64

Abonnementpris kr. 100,—
pr. år. Enkeltnummer kr 11,—

INNHold

ARTIKLER

IB THOMSEN:

Metoder for politiske meningsmålinger 3

PER OVERREIN:

Partienes programmer for neste stortingsperiode 9

SPØRSMÅL TIL PARTIENE OM ØKONOMISK POLITIKK 13

1. Bruken av varer og tjenester 13
2. Omfanget av utenrikshandel 15
3. Kraftkrevende industri 17
4. Stordrift i industrien 19
5. Lokaliseringspolitikk 21
6. Norsk skipsbygging 23
7. Import fra utviklingsland 25
8. Utviklingshjelp 27
9. Støtte til jordbruket 28
10. Miljøvern 30
11. Fordeling av inntektsøking 32
12. Inntektsoppgjør 34

HØSTKONFERANSEN 1977 36

ANNONSEPRISER (EKSKL. MOMS):

1/1 side	1 150,—
3/4 side	900,—
1/2 side	600,—
1/3 side	450,—
1/4 side	350,—

Farvetillegg: kr. 600,— pr. ekstra
farge.

Tillegg for utfallende format: 10 %.

Bilagspriser oppgis på forespørsel.
Prisene er eksklusive klisjearbeid.

Tidsfrist: Innen 5. i utgivelsesmå-
neden.

Klisjeraster: Omslag 40 linjer.
Innmat 48 linjer.

Omslag: 154 gr. kunsttrykk.

Innmat: 90 gr. Silverstar.

Trykt i offsett.

Reklametrykk A.s, Bergen

«Ny konjunktursituasjon – krise eller kontroll?»

TORSDAG 13. OKTOBER

09.00–09.30

Hovedoppgaver i norsk økonomisk politikk
Statsminister Odvar Nordli

09.30–10.15

Internasjonale konjunkturperspektiver
Mr. Stephen Marris, økonomisk rådgiver for generalsekretæren i OECD

10.15–10.45

Kaffe

10.45–11.15

Konjunkturperspektiver og norsk næringsliv
Direktør Hermod Skånland, Norges Bank

11.45–12.00

Effektiv konjunkturpolitikk – teori og praksis
Dosent Gunnar Eliasson, Industriens Utredningsinstitutt, Stockholm

12.00–13.00

Lunsj

13.00–13.45

Norsk motkonjunkturpolitikk
Statsråd Per Kleppe, Finansdepartementet

13.45–14.15

Norsk motkonjunkturpolitikk
Innlegg ved stortingsrepresentant Kåre Willoch

14.15–14.45

Kaffe

14.45–16.30

Investeringene som virkemiddel i konjunkturpolitikken
Paneldebatt med deltagere:
Avd.direktør Egil Bakke, Norges Industriforbund
Statsråd Bjartmar Gjerde, Industridepartementet

Banksjef Tor Moursund, Christiania Bank og Kredittkasse

Statssekretær Reidar Engell Olsen, Industridepartementet

FREDAG 14. OKTOBER

09.00–09.45

Arbeidstakernes problemer under skiftende konjunkturforhold

En representant fra LO

09.45–10.30

Konjunktursvingninger – en utfordring for bedriftsledelsen

Direktør Lars Hansson, AB Volvo, Göteborg

10.30–11.00

Kaffe

11.00–13.00

Endrede arbeidsbetingelser i norsk næringsliv som følge av økt konjunkturusikkerhet

Paneldebatt med deltagere:

Utredningsleder Kristen Knudsen, Norges Rederforbund

Direktør Finn Lied, Forsvarets Forskningsinstitutt

Adm. direktør Birger B. Rasmussen, A.s Follum Fabrikker

Generaldirektør Haakon Sandvold, Årdal og Sunndal Verk A.s

Panelleder: Professor Preben Munthe, Universitet i Oslo

13.00

Lunsj

Konferansedirigent: Adm.direktør Svein Dalen, Norsk Produktivitetsinstitutt
Sted: GRAND HOTEL, Karl Johansgt. 31, Oslo 1
Tid: Torsdag 13. og fredag 14. oktober 1977
Pris: Kr. 950,00 som inkluderer lunsj
Påmelding: Norske Sosialøkonomers Forening, Storgt. 26, Oslo 1,
tlf. (02) 20 22 64 innen 6. oktober.

Metoder for politiske meningsmålinger

AV
FORSKER IB THOMSEN
STATISTISK SENTRALBYRÅ

Beregningsmetodene som brukes i de forskjellige politiske meningsmålinger har vært gjenstand for mye diskusjon i dagspressen det siste året. Lite er derimot gjort for å forsøke å kvantifisere forskjellene mellom de ulike metoder. Nedenfor er det vist hvordan en ved hjelp av enkle begreper fra teorien for statistiske utvalg er i stand til å tallfeste forskjellene mellom to meget anvendte beregningsmetoder, også når noen personer i utvalget «glemmer» hva de stemte på ved siste valg. Endelig er det foreslått en ny estimeringsmetode, som adskiller seg vesentlig fra de metoder som til nå er foreslått. Denne metodens teoretiske egenskaper synes å være så gode at metoden fortjener å bli forsøkt brukt i praksis.

1. Innledning.

De beregningsmetoder eller estimeringsmetoder, som brukes i forbindelse med de politiske meningsmålinger, har fått stor oppmerksomhet i dagspressen det siste halve året. Lite er imidlertid gjort for å forsøke å kvantifisere forskjellen mellom de forskjellige estimeringsmetoder. Vi skal her ved hjelp av enkle resultater fra teorien for statistiske utvalg beskrive forskjellene mellom de forskjellige metoder på en måte som vil sette en i bedre stand til å velge mellom dem. Som en kan vente, gir et slikt studie ikke grunnlag for å gi enkle svar på spørsmålet om hvilken metode en bør bruke i en bestemt situasjon, men det er mulig å kartlegge hvilke typer kunnskaper en må ha for å kunne foreta et fornuftig valg av beregningsmetode. Et slikt valg bør foretas på bakgrunn av erfaring med politiske meningsmålinger kombinert med teoretisk innsikt.

I tillegg til å vurdere to meget brukte estimeringsmetoder, skal vi foreslå en ny metode og gi en teoretisk vurdering av denne. Resultatet av denne vurderingen er så positivt at metoden burde være verdt å forsøke i praksis.

Alle utredninger er gjort under forutsetning at det

Ib Thomsen tok cand.real.-eksamen i 1968 med statistikk hovedfag. Ansatt i Statistisk Sentralbyrå fra 1966. Han har arbeidet ved forskjellige avdelinger i Byrået, og er nå leder av en gruppe som arbeider med metodeproblemer i forbindelse med produksjon av offisiell statistikk.

bare er to partier som stiller liste ved valget. Dette betyr intet for resultatene, men gjør utredningene vesentlig enklere.

Vi skal gjøre en rekke forenklinger og forutsetninger for å kunne gjennomføre en teoretisk vurdering av beregningsmetodene. De viktigste forutsetninger er behandlet kort i avsnitt 6, og dreier seg i særlig grad om de forutsetninger som er gjort om de anvendte innsamlingsmetoder. Under hele utredningen er det gjort to forenklinger. For det første tenker vi oss at vi estimerer det relative antall velgere for ett parti av gangen. For det andre estimerer vi andelen av samtlige stemmeberettigede, som vil stemme på et bestemt parti og ikke som vanlig andelen av avgitte stemmer som tilfaller et bestemt parti. Begge disse forenklinger er gjort for å gjøre framstillingen enklest mulig, og har liten innflytelse på konklusjonene.

2. Noen definisjoner.

Som vanlig innen teorien for statistiske utvalg, skal vi tenke oss en endelig populasjon av personer; i denne forbindelse består populasjonen av alle nordmenn med stemmerett. Da vi estimerer for ett og ett parti av gangen, vil en stemmeberettiget person enten stemme på et bestemt parti, eller han/hun vil ikke stemme på dette partiet, i det følgende kalt «partiet». Til hver stemmeberettiget person knyttes to binære variable.

$$X_i = \begin{cases} 1 & \text{hvis person nr. } i \text{ stemte på «partiet» ved siste valg,} \\ 0 & \text{ellers.} \end{cases}$$

$$Y_i = \begin{cases} 1 & \text{hvis person nr. } i \text{ vil stemme på «partiet» ved neste valg,} \\ 0 & \text{ellers.} \end{cases}$$

Som tidligere nevnt skal vi tenke oss at vi ønsker å estimere andelen av personer som vil stemme på «partiet» ved neste valg. Denne størrelsen kan skrives som

$$p_y = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N Y_i,$$

hvor N er antall personer med stemmerett.

For å anslå p_y trekkes et enkelt tilfeldig utvalg av n personer. (I praksis er det meget sjeldent at en trekker slike utvalg. Hvis utvalgene er selveiende,¹⁾ er det ingen grunn til å tro at de sammenlikninger vi ønsker å gjøre vil bli vesentlig forstyrret av at utvalgene i praksis ikke er enkle tilfeldige utvalg.) De uttrukne personer blir spurt om hvilket parti de stemte på ved siste valg, samt hvilket de tenker å stemme på ved neste valg. Foreløpig antas at alle personer gir riktige opplysninger. Resultatene i utvalget skal vi betegne med x_i og y_i , hvor x_i og y_i har samme betydning som de tilsvarende store bokstaver ovenfor. Følgende to estimatorer er i vanlig bruk:

$$\hat{Y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i, \quad \text{dvs. andelen av personer i utvalget som vil stemme på «partiet» ved neste valg.}$$

$$\hat{Y}_R = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{\sum_{i=1}^n x_i} = \frac{1}{N} \frac{\sum_{j=1}^n X_j}{\sum_{j=1}^n X_j}, \quad \text{dvs. et veiet gjennomsnitt, feilaktig omtalt som et korrigeret gjennomsnitt. Estimatoren er innen utvalgsteorien kalt en rate-estimator Sverdrup (1964).}$$

Den viktigste forskjell mellom de to beregningsmetoder er at en i $\hat{Y}_R$ bruker opplysninger fra siste valg, mens en ikke gjør det i $\hat{Y}$.

Når en innen den teoretiske statistikken skal sammenlikne to estimatorer, bruker en ofte å se på deres forventning, varians og bruttovarians. I neste avsnitt skal vi sammenlikne bruttovariansene til $\hat{Y}$ og $\hat{Y}_R$, både i tilfelle hvor alle opplysninger er riktig, og når

¹⁾ Et utvalg er selveiende dersom alle stemmeberettigede har samme sannsynlighet for å komme med i utvalget.

det forekommer at personer «glemmer» hva de stemte på sist. Når det ikke er overenstemmelse mellom hva en person sier, og hva han/hun faktisk gjorde, skal vi i denne sammenheng si at det skyldes glemsel, uansett årsaken til forskjellen mellom faktisk og rapport adferd.

Av hensyn til senere sammenlikninger mellom $\hat{Y}$ og $\hat{Y}_R$, skal vi definere enda to parametre:

$$p_{11} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i X_i}{\sum_{i=1}^N X_i}, \quad \text{dvs. andelen av de personer som sist stemte på «partiet», og som vil stemme på «partiet» ved neste valg.}$$

$$p_{01} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i (1 - X_i)}{\sum_{i=1}^N (1 - X_i)}, \quad \text{dvs. andelen av de personer som sist ikke stemte på «partiet», men som vil gjøre det ved neste valg.}$$

Vi har følgende sammenheng mellom de definerte parametre: $p_y = p_{11} p_x + p_{01} (1 - p_x)$, hvor $p_x = (1/N) \sum_{i=1}^N X_i$. I avsnitt 4 skal vi foreslå en ny estimeringsmetode, som er inspirert av denne sammenheng, og som tidligere er behandlet i Thomsen (1977) i en multinomisk situasjon.

3. Sammenlikning mellom $\hat{Y}$ og $\hat{Y}_R$.

Det kan vises at $\hat{Y}$ og $\hat{Y}_R$ har forventninger som begge er lik, eller tilnærmet lik p_y , når alle opplysninger er riktige. Se f.eks. Sverdrup (1964), Bind I, kap. XI. Når det gjelder variansene til de to estimatorene, kan det derimot være stor forskjell. Følgende tilnærminger til variansene følger av formlene (16) og (40) i Sverdrup (1964), Bind I, kap. XI:

$$\text{var}(\hat{Y}) \approx p_y (1 - p_y) / n \quad (3.1)$$

$$\text{var}(\hat{Y}_R) \approx \frac{1}{n} \left\{ p_y (1 - p_y) + \left(\frac{p_y^2}{p_x} \right) p_x (1 - p_x) - 2 \left(\frac{p_y}{p_x} \right) p_x (p_{11} - p_y) \right\}, \quad (3.2)$$

$$\approx p_y / n \{ p_y / p_x + 1 - 2 p_{11} \}. \quad (3.3)$$

La oss definere effisiensen av $\hat{Y}$ m.h.p. $\hat{Y}_R$ ved
$$e(\hat{Y}, \hat{Y}_R) = \frac{\text{var } \hat{Y}_R}{\text{var } \hat{Y}}.$$
 Ved å sette inn (3.1) og (3.3) i dette uttrykket får vi følgende tilnærming for effisiensen:

$$e(\hat{Y}, \hat{Y}_R) \approx \frac{p_y}{1 + 1 - 2p_{11}} \cdot \frac{p_x}{1 - p_y} = \frac{1 - p_{11} + p_{01} \frac{1 - p_x}{p_x}}{1 - p_{11}p_x - p_{01}(1 - p_x)}$$

Tabell 1. Tilnærmet effisiens for estimatoren $\hat{Y}$ m.h.p. estimatoren $\hat{Y}_R$ når andelen stemmeberettigede som stemte «partiet» ved forrige valg, p_x , er 30 prosent.

$p_{01} \backslash p_{11}$	1.00	0.95	0.90	0.80	0.70
0.0	0.000	0.0702	0.1370	0.2632	0.3798
0.05	0.1755	0.2449	0.3118	0.4368	0.5519
0.07	0.2509	0.3206	0.3867	0.5109	0.6253
0.10	0.3702	0.4393	0.5049	0.6278	0.7406

Tabell 2. Tilnærmet effisiens for estimatoren $\hat{Y}$ med hensyn på $\hat{Y}_R$ når andelen stemmeberettigede som stemte «partiet» ved forrige valg, p_x , er 10 prosent.

$p_{01} \backslash p_{11}$	1.00	0.95	0.90	0.80	0.70
0.0	0.0000	0.0558	0.1099	0.2174	0.3226
0.05	0.5266	0.5814	0.6361	0.7431	0.8477
0.07	0.7529	0.8075	0.8619	0.9682	1.0730
0.10	1.1111	1.1658	1.2195	1.3253	1.4286

Når alle innsamlede opplysninger er korrekte, følger det av tabellene 1 og 2 at $\hat{Y}_R$ er å foretrekke framfor $\hat{Y}$ som estimator for p_y når p_x er stor. Hvis p_x er liten og det er stor stabilitet i velgermassen, vil det fremdeles være fornuftig å velge $\hat{Y}_R$ framfor $\hat{Y}$. Fra tabellene kan dessuten ses at en bør være mer forsiktig med å bruke veiing for små partier enn for store partier når velgermassen er ustabil.

I praksis har det vist seg at folk ofte ikke husker hva de stemte på ved siste valg. For å sammenlikne de to estimeringsmetoder under slike forhold, skal vi innføre følgende parametre:

$$X'_i = \begin{cases} 1 & \text{dersom person } i \text{ påstår å ha stemt på} \\ & \text{«partiet» ved siste valg,} \\ 0 & \text{ellers.} \end{cases}$$

La dessuten

$$p'_{11} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i X'_i}{\sum_{i=1}^N X'_i}$$

og

$$p'_{01} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i (1 - X'_i)}{\sum_{i=1}^N (1 - X'_i)}$$

Estimatoren blir nå

$$\hat{Y}'_R = \frac{\sum y_i}{\sum x'_i} p_x.$$

Det kan vises at $\hat{Y}'_R$ ikke nødvendigvis er forventningsrett, og at

$$E(\hat{Y}'_R) \approx p_y \left\{ \frac{p_x}{p'_x} \right\}, \tag{3.4}$$

hvor p'_x er andelen av personer som påstår av de stemte på «partiet» ved siste valg. Det følger at forventningen til $\hat{Y}_R$ er tilnærmet lik p_y bare når $p'_x = p_x$.

Når det gjelder $\hat{Y}$, er denne fortsatt forventningsrett fordi den ikke bruker opplysninger om hva folk stemte på ved siste valg. Som vi så ovenfor, kan $\text{var}(\hat{Y}_R)$ være vesentlig mindre enn $\text{var}(\hat{Y})$. Spørsmålet en nå kan stille seg er hvor mye glemsel som skal til før gevinsten i variansen blir tap på grunn av forventningsskjevheten. For å belyse dette spørsmålet innfører vi begrepet bruttovarians, definert ved

$$B(\hat{Y}'_R) \approx \text{var}(\hat{Y}'_R) + (E(\hat{Y}'_R) - p_y)^2. \tag{3.5}$$

Da $\hat{Y}$ er forventningsrett, er

$$B(\hat{Y}) = \text{var}(\hat{Y}) \approx p_y(1 - p_y)/n.$$

Det er verdt å merke seg at mens $\text{var}(\hat{Y}_R)$ og $\text{var}(\hat{Y})$ avtar med økende utvalgsstørrelse, er dette ikke tilfelle for skjevheten. Ved store utvalg vil skjevheten derfor utgjøre en relativt stor andel av brutto-variansen.

Det kan vises at

$$\text{var}(\hat{Y}_R) \approx \left[\frac{p_x}{p_x'}\right]^2 \frac{p_y}{n} [p_y/p_x' + 1 - 2 p_{11}']. \quad (3.6)$$

Innsettes (3.4) og (3.6) i (3.5) fås

$$B(\hat{Y}_R') \approx \left[\frac{p_x}{p_x'}\right]^2 \frac{p_y}{n} [p_y/p_x' + 1 - 2 p_{11}'] +$$

$$p_y^2 \left[\frac{p_x' - p_x}{p_x'} \right]^2$$

Nå kan både $B(\hat{Y}_R')$ og $B(\hat{Y})$ estimeres fra resultatene i utvalget, og en kan sammenlikne de to estimatorene.

La oss se på en måte å bruke resultatene på: Ved Stortingsvalget 1973 hadde Arbeiderpartiet 35,3 prosent av de avgitte stemmene. Ved en utvalgsundersøkelse i 1976 svarte 45 prosent av alle som hadde stemt at de hadde stemt på Arbeiderpartiet ved siste valg, mens 45,1 prosent av alle som ville stemme, ville stemme på Arbeiderpartiet ved neste valg.

For å kunne bruke formlene ovenfor, må prosenttallene i eksemplet omregnes slik at en får andelen av alle stemmeberettiget som stemmer på Arbeiderpartiet. I 1973 avga 80,2 prosent av alle med stemmerett sine stemmer. Vi har ikke adgang til liknende tall fra utvalgsundersøkelsen 1976, og skal derfor regne med samme stemmefrekvens. Mindre avvik i denne vil ikke ha noen innflytelse på konklusjonene vi kommer fram til.

Vi finner da følgende anslag for parametrene som inngår i $B(\hat{Y}_R)$ og $B(\hat{Y})$:

$$\hat{Y} = 0.362 \quad \hat{p}_x' = 0.361 \quad (\hat{p}_x' \text{ betyr anslag for } p_x')$$

$$p_x = 0.283 \quad n = 1200$$

Vi finner da:

$$\hat{B}(\hat{Y}) \approx \hat{Y} (1 - \hat{Y})/1200 = 0.00019$$

$$\hat{B}(\hat{Y}_R') \approx \left[\frac{p_x}{\hat{p}_x'} \right]^2 \frac{\hat{Y}}{n} [\hat{Y}/\hat{p}_x' + 1 - 2p_{11}'] + Y^2 \left[\frac{p_x - p_x'}{p_x'} \right]^2$$

$$\approx 0.6154 \cdot 0.0003 [1.0022 - 2p_{11}'] + 0.0061.$$

Det følger at $\hat{B}(\hat{Y}_R)$ er større enn $\hat{B}(\hat{Y})$ selv når $p_{11}' = 1$, hvor $\text{var}(\hat{Y}_R)$ antar sin minste verdi. Det ses av (3.4) at andelen av stemmer på Arbeiderpartiet systematisk undervurderes ved veiing. Liknende sammenlikninger kan naturligvis gjøres for de øvrige partier. En bør imidlertid være oppmerksom på at tilnærmingene er meget grove for de små partier.

Det typiske for $\hat{Y}_R$ er som nevnt at den bruker informasjon som ikke blir samlet inn i selve undersøkelsen. I de fleste tilfelle vil $\hat{Y}_R$ derfor ha vesentlig mindre varians enn en estimator av typen $\hat{Y}$. Samtidig som variansen reduseres kan en risikere å innføre skjevheter. Dette skyldes enten at en bruker tilleggsinformasjonen på en feil måte, eller som i vårt tilfelle hvor det oppstår skjevheter på grunn av at folk glemmer hva de stemte på ved siste valg. Statistikere har derfor ofte vanskeligheter ved valg av estimeringsmetoder. På den ene siden er det ufornuftig å kaste bort det en vet på forhånd, men på den andre siden kan en risikere å innføre skjevheter i resultatene ved altfor kritikkkløst å gjøre bruk av tilleggsinformasjon.

I tillegg kommer at en estimeringsmetode som er fornuftig på ett tidspunkt, kan vise seg mindre heldig på et annet. For til enhver tid å velge den mest fornuftige estimeringsmetode, må en nøye overvåke de forutsetninger som ligger til grunn for estimeringsmetoden, og tilpasse den etter forholdene. Under et slikt arbeid kan teoretiske vurderinger være et viktig hjelpemiddel.

4. Forslag til ny estimator.

Til slutt skal vi demonstrere at $\hat{Y}_R$ ikke er den eneste måten en kan bruke tidligere valgresultater på, og at det ikke er den beste under de forutsetninger vi har gjort. Innen teorien for statistiske utvalg er det nedlagt et stort arbeid for å finne fram til den beste måten å bruke tilleggsinformasjon på. I Thomsen (1977) er det foreslått en estimator, som i vårt tilfelle kan skrives som

$$\hat{Y}_T = \frac{\sum_{i=1}^n y_i x_i}{\sum_{i=1}^n x_i} p_x + \frac{\sum_{i=1}^n y_i (1 - x_i)}{\sum_{i=1}^n (1 - x_i)} (1 - p_x). \quad (4.1)$$

I denne estimatoren inngår to ledd. Det første ledd anslår andelen av personer som sist stemte på «partiet» og som fortsatt vil gjøre det. Det andre leddet estimerer det relative antall personer som sist ikke stemte på «partiet», men som vil gjøre det ved neste valg.

Det kan vises at dersom det ikke forekommer glemsel, er $\hat{Y}_T$ tilnærmet forventningsrett, og

$$\text{var}(\hat{Y}_T) \approx \frac{p_x p_{11} (1 - p_{11})}{n} + \frac{p_{01} (1 - p_x) (1 - p_{01})}{n}, \quad (4.2)$$

hvor p_{01} er andelen av de personer som sist ikke stemte på «partiet», men som vil gjøre det ved neste valg.

Ved å innsette $p_y = p_{11} p_x + p_{01} (1 - p_x)$ i (3.3) viser det seg at

$$\text{var}(\hat{Y}_R) \approx \text{var}(\hat{Y}_T) + \left\{ \frac{1}{n} \frac{p_{01}^2}{p_x} - p_{01}^2 \right\}. \quad (4.3)$$

og

$$\text{var}(\hat{Y}_T) \approx \text{var}(\hat{Y}) - p_x (1 - p_x) (p_{11} - p_{01})^2 / n. \quad (4.4)$$

Det kan altså se ut som om en i estimatoren (4.1) gjør bedre bruk av tidligere valgresultater enn hva som er tilfelle med $\hat{Y}_R$. Dessuten ses det at variansen til $\hat{Y}_T$ aldri er større enn variansen til $\hat{Y}$ når det ikke forekommer glemsel. I motsetning til hva som er tilfelle med $\hat{Y}_R$, kan en altså ikke tape noe ved å bruke $\hat{Y}_T$ i stedet for $\hat{Y}$ når alle innsamlede opplysninger er korrekte.

Når det forekommer glemsel kan vi igjen innføre X_i , og definerer $\hat{Y}'_T$ på samme måten som vi definerte $\hat{Y}'_R$ ovenfor. I likhet med $\hat{Y}'_R$ er $\hat{Y}'_T$ forventningsskjev. Ved å innføre $p_y = p'_{11} p'_x + p'_{01} (1 - p'_x)$ kan det vises at

$$E(\hat{Y}'_T - p_y) \approx (p_x - p'_x) (p'_{11} - p'_{01}),$$

og

$$E(\hat{Y}'_R - p_y) \approx (p_x - p'_x) (p'_{11} - p'_{01}) + p'_{01} (p_x - p'_x) / p'_x.$$

Det er rimelig å anta at $(p'_{11} - p'_{01}) > 0$, og under denne forutsetning er

$$|E(\hat{Y}'_T - p_y)| \leq |E(\hat{Y}'_R - p_y)|. \quad (4.5)$$

Skjevheten til $\hat{Y}'_T$ er altså mindre enn skjevheten til $\hat{Y}'_R$.

Det kan også vises at

$$\text{var}(\hat{Y}'_T) \approx p_x^2 \frac{p'_{11} (1 - p'_{11})}{n p'_x} + (1 - p_x)^2 \frac{p'_{01} (1 - p'_{01})}{n (1 - p'_x)}.$$

Uten adgang til data som gjør det mulig å estimere p'_{11} og p'_{01} , kan en ikke foreta sammenlikninger mellom variansen til $\hat{Y}'_T$ og variansen $\hat{Y}'_R$, eller mellom variansen til $\hat{Y}'_T$ og variansen til $\hat{Y}$. Med adgang til slike data kan en foreta sammenlikninger på samme måten som i avsnitt 3 ovenfor. Resultatene gitt i (4) og (4.5) antyder likevel til $\hat{Y}'_T$ er en bedre estimator enn $\hat{Y}'_R$ både når det forekommer glemsel, og når alle innsamlede opplysninger er korrekte. For å sammenlikne $\hat{Y}'_T$ med $\hat{Y}$ bør det foretas en nøyere gransking enn vi kan utføre her.

5. Hva kan en vente seg av slike utvalgsundersøkelser?

Det synes å være klart for de fleste at mindre endringer i resultatene fra en undersøkelse til en annen kan skyldes tilfeldigheter. Likevel blir betydningen av disse tilfeldigheter undervurdert ganske vesentlig. I dette avsnittet skal vi bruke noen av resultatene fra avsnittene foran til å forsøke å kvantifisere usikkerhetene på endringstallene mellom to undersøkelser. Vi skal først tenke oss at det ikke forekommer glemsel, samt at vi bruker det vanlige uveide gjennomsnitt som estimator. Som mål for den usikkerhet som skyldes at resultatene er basert på et utvalg, skal vi i dette avsnitt bruke standardavviket, som er definert som kvadratroten til variansen.

Med 1 200 observasjoner vil et tall på 40 prosent ha et standardavvik på ca. 1,5 prosent. En populær måte å bruke dette mål på er følgende: Et intervall som ved gjentatt bruk av metoden vil dekke det «sanne» prosenttallet i 95 prosent av tilfellene, vil da bli anslått til fra 40 — 3 prosent til 40 + 3 prosent. Når en skal måle endringer ved hjelp av to undersøkelser, får en en ekstra usikkerhetsfaktor, som skyldes at en ser på forskjellen mellom to tall som begge er usikre. Anta at usikkerheten for estimatene er de samme i begge undersøkelsene. Det kan da vises at standardavviket til forskjellen mellom to slike undersøkelser er ca. 1,4 ganger så stort som for hvert enkelt av tallene. I eksemplet ovenfor blir standardavviket på endringen ca. 2 prosent. Dersom forskjellen mellom to undersøkelser er 1 prosent, har vi høy sjanse for å ha rett når vi påstår at den virkelige endring ligger i intervallet ÷ 3 til 5 prosent. Det skulle være klart for de fleste at et slikt resultat er nesten verdiløst. Folk med interesse for slike undersøkelser vet mer om utviklingen i stemmegivingen enn hva disse tallene gir grunnlag for å påstå. Dersom en bruker gode korreksjonsmetoder, kan en som vi har sett redusere usikkerheten i noen tilfeller, men uten en nærmere undersøkelse er det ikke mulig å si hvor mye. Andre måter en kan

bruke for å redusere usikkerheten, består av at en legger vekt på å beholde samme utvalget fra undersøkelse til undersøkelse. Dette siste kan føre til problem med frafall, men brukes likevel mye i forbindelse med løpende undersøkelser hvor en først og fremst er interessert i å måle utviklingen i forskjellige kjennetegn.

Etter denne meget pessimistiske beskrivelse av forholdene, vil mange sikkert spørre seg om det er mulig å si noe i det hele tatt på grunnlag av slike undersøkelser. Til dette er det å si at en må være oppmerksom på at vi bare har sett på resultatene fra to undersøkelser. Dersom en har flere undersøkelser, kan en få et bilde av utviklingen over lengre tid i stemmegivningen. Ved å se på resultatene fra alle de politiske meningsmålinger siden siste valg, kan en få et klart bilde av utviklingstendenser hos flere partier. Som konklusjon tror jeg en kan si at slike undersøkelser vil avsløre når det foregår endringer i det politiske klima over en lengre tid. Forandringer fra måned til måned er derimot uten interesse. Dette burde ha konsekvenser for publiseringsmetoden en bruker. Resultatene fra en måned bør alltid publiseres sammen med resultatene fra samtlige undersøkelser etter siste valg, gjerne i et diagram, som gir leseren en sjanse for å oppdage eventuelle tendenser i utviklingen. For de partier hvor det går opp og ned, uten klar tendens, kan leseren få et visuelt inntrykk av den tilfeldige variasjon i resultatene.

6. Sluttmerknader.

Alle vurderinger som er gjort ovenfor forutsetter at innsamlingen av data følger bestemte «spilleregler». Formelt har vi forutsatt at utvalget er et enkelt tilfeldig utvalg. Mindre avvik fra en slik utvalgsmetode vil ikke endre resultatene vesentlig. På den annen side kan visse typer avvik gjøre en vurdering av forskjellige estimeringsmetoder fullstendig verdiløs.

I forbindelse med de politiske meningsmålinger er det til nå kommet fram meget lite angående hvilke metoder som brukes ved utvelgelsen av personer, samt hva som gjøres i de tilfeller hvor uttrukne personer ikke treffes hjemme, eller nekter å svare på spørsmålene om valgadferd. Dersom en har lite oversikt over disse forholdene er det umulig å identifisere årsakene til forskjellen mellom observerte og realiserte resultater ved siste valg. Uten oversikt over hvilke metoder som brukes under datainnsamlingen, er det f.eks. ikke mulig å fastslå om forskjellen mellom p_x og p_x^* i avsnitt 3 skyldes at folk glemmer hva de stemte på ved siste valg. En annen mulig forklaring kan være at frafallet blant personer som stemte på et parti er større enn for andre partier i en av undersøkelsene. Dersom en nøyere gransking avslører noe slikt, kan modellen ovenfor utvides til å ta hensyn til slike forhold.

En forutsetning som implisitt er gjort ovenfor er at populasjonen er konstant over tiden. I praksis er dette naturligvis ikke tilfellet da tidligere velgere dør, og nye kommer til. Det er mulig å utvide analysen ovenfor slik at en tar hensyn til dette, men framstillingen vil i så fall bli vesentlig mer komplisert.

Samtlige tilnærmelser som er brukt vil med en utvalgsstørrelse på ca. 1 000 personer gi brukbare resultater for prosenttall større enn 10. For en nærmere vurdering av tall som er mindre enn 10 prosent må en anvende bedre tilnærminger enn de som her er brukt. Det er imidlertid grunn til å tro at hovedkonklusjonene vil forbli uforandret.

7. Referanser.

- [1] Sverdrup, Erling (1964): Lov og tilfeldighet. Bind I. Universitetsforlaget.
- [2] Thomsen, Ib (1977): On the efficient use of supplementary information under certain simple Markov-chain models in sampling from finite populations. Stensil. Statistisk Sentralbyrå.

Partienes programmer for neste stortingsperiode

AV
PER OVERREIN

1. Innledning

I det følgende gis en oversikt over viktige økonomisk-politiske synspunkter i programmene til de politiske partier som nå er representert på Stortinget. Oversikten har to deler.

I første del gis det en generell kommentar til hvert enkelt partis program. Det trekkes fram hvilke punkter som særlig gir profil for programmet sammenlignet med andre partier. I tillegg trekkes det fram enkelte likhetstrekk.

I andre del refereres partienes synspunkter i en del utvalgte viktige saker med særlig vekt på å trekke fram synspunkter fra de partier som har de mest markerte syn.

2. Partienes profil

Arbeiderpartiet (AP): Arbeid for alle og bedre arbeidsmiljø er sentrale mål. Partiet har forsiktige formuleringer om tiltak som betyr økte offentlige utgifter. Skattelettelse for personer og uendret skattenivå er viktige saker.

Det Nye Folkepartiet (DNF): Et sentralt mål for partiet er å stimulere til økt arbeidsinnsats. Partiet legger vekt på økt deltagelse i internasjonalt samarbeid og en betydelig økning i utviklingshjelpen.

Fremskrittspartiet (tidligere ALP): Partiet har markerte synspunkter m.h.t. å redusere offentlige utgifter og inntekter. Offentlige inntekter foreslås skaffet ved avgifter på forbruk, mens inntektsskatt oppheves. Partiet går inn for at skattene som andel av BNP senkes til 40 pst. innen 1981 og etter hvert til 1/3. Offentlig virksomhet reduseres betydelig men syke og eldre skal fortsatt få sosiale ytelser fra samfunnet. U-hjelpen sløyfes.

Høyre: Høyres program er preget av forsiktighet med konkrete forslag som øker de offentlige utgifter, samtidig som partiet er raus med løfter om skatte- og avgiftslettelse til bedrifter og personer. Partiet er videre sterkt opptatt av å forenkle den offentlige forvaltning og vil satse på å begrense statsbedriftenes oppgaver.

Kristelig Folkeparti (Kr.f.): Partiet er forsiktig med å love skattelettelse, og er raus m.h.t. u-hjelpsbevilgninger. Tiltak med sikte på å gjøre det økonomisk

lettere for hjemmeværende kvinner har prioritet framfor å stimulere til utearbeid. Partiet har lite markerte synspunkter i økonomiske spørsmål. Partiet formulerer sterke synspunkter om at vårt eget forbruk må legges om og stabiliseres som et ledd i vår politikk overfor den fattige verden.

Senterpartiet (SP): Programmet er preget av tiltak til fordel for distrikter og lokalsamfunn og har markerte mål for bosetting og primærnæringene. Ressurs- og energisparing tillegges vekt, og partiet vil innføre ressursbudsjettering som basis for ressurspolitiske beslutninger. Det er spesielt når partiet i sin jordvernpolitikk mener at jord som går til jordbruksformål skal selges til bruksverdi mens jord som går til andre formål skal gå for markedspris.

Sosialistisk Venstreparti (SV): Programmet er preget av forslag om tildels ressurskrevende reformer bl.a. om reduksjon av arbeidstida og offentlig overtakelse i bedriftslivet. Partiet er ikke innstilt på skattelettelse til bedriftene.

Venstre: Miljøvern- og ressursparing står sterkt i programmet, hvor et likevektssamfunn er målet. Partiet er raus med u-hjelpsbevilgninger. Det legges betydelig vekt på å stimulere til smådrift og arbeidskrevende bedrifter.

Felles for programmene: Inngangen til oljealderen preger programmene i høy grad. Oljeutvinningen og styringen av denne er behandlet av alle partier. Men de forventede oljeinntektene preger også programmene mer indirekte, ved at partiene kanskje er noe mer rundhåndete enn vanlig. Partiene synes i stor grad å satse på at oljeinntektene skal gå til økt privat forbruk for ulike grupper, støtte til å styrke næringslivet og distriktene, snarere enn å forbedre den offentlige tjenesteyting. Ellers kan det nevnes at forenkling av offentlig forvaltning, energisparing og tiltak til fordel for et styrket lokalsamfunn er omfattende behandlet i programmene.

Samtidig har mange sett en mulighet til å love betydelige skattelettelse. Når det gjelder avgiftene står de borgerlige partier nokså samlet om lettelse til næringslivet.

I forhold til de programmene som gjelder for inneværende stortingsperiode, synes mange av programmene nå å lansere færre nye reformforslag.

3. Nærmere om enkelte spørsmål

Inntekter for ulike grupper

Det er ingen uenighet om at trygdede og bønder skal ha en raskere inntektsøkning enn andre. SP mener at bøndenes inntektsmål må nå allerede i 1981 og også inkludere godtgjørelse for egenkapital. SP vil ha et inntektsmål også for fiskerne. Flere partier antyder klare standpunkter til økning i minstepensjonen. DNF vil heve minstepensjonen med minst 4000 kroner. SP vil at minstepensjonen må nå opp til minstepensjonen i staten. SV mener at den bør tilsvare pensjonen som er industriarbeider med gjennomsnittslønn oppnår. Venstre vil knytte den til statens lønnsregulativ. I tillegg vil mange gi gratis tannbehandling for de med minstepensjon. SV og AP uttalte seg klarest om inntektene for yrkesaktive. De går inn for størst lønnsøkning for de med de laveste inntekter og liten eller ingen økning for de med de høyeste inntekter. De fleste partier understreker at en del av inntektsøkningen bør komme i form av skattelettelser, spesielt Høyre. Venstre vil ha lavere inntektsvekst for de som har inntekter over gjennomsnittet. SV går inn for garantert minsteinntekt for lønnstakere. DNF går inn for at alle sosiale ordninger erstattes av en garantert minsteinntekt og Kr.f. vil utrede dette.

DNF går inn for at utviklingshjelpen når 2 pst. av BNP på sikt, Venstre 1,7 pst. i 1981, Kr.f. 1,5–2 pst. og AP 1,3 pst. i 1981.

Industri- og oljepolitikk

Høyre går inn for at staten avhender eierinteresser i oljevirkksomheten og at Statoils monopol lignende stilling oppheves. De andre borgerlige partiene taler om å begrense Statoils oppgaver. DNF og Høyre går inn for å skille den forretningsmessige og forvaltningsmessige makt i norsk oljeindustri. Høyre understreker at private selskaper bør få sterkere adgang til oljevirkksomheten. SV, Venstre og SP går inn for lavere takt i utvinningen av olje enn det er lagt opp til av Regjeringen.

Partiene gir forsikringer om at industrien fortsatt skal ha en viktig stilling. SP understreker imidlertid at målene for industriutviklingen må tilpasses et mål om dempet økonomisk vekst og mindre energitilgang. SV og mellompartiene, spesielt Venstre og SP, går inn for tiltak for å fremme arbeidsintensiv industri, mens dette ikke nevnes av Høyre og AP.

SP vil at arbeidsgiveravgiften reduseres med 5 pst. over en 5-års periode særlig med sikte på å hjelpe arbeidsintensive bedrifter.

DNF og Venstre vil differensiere arbeidsgiveravgiften etter størrelsen på bedriftene og gi større lettelser for de mindre.

Av de borgerlige partiene går Høyre klarest inn for generelle virkemidler som tiltak for å hjelpe næringslivet til å bedre konkurranseevnen. AP vil satse på selektive tiltak.

AP går inn for et statlig forvaltningsselskap for industri. Høyre går mot dette. AP går inn for å endre eierforholdene i treforedlingsindustrien uten at det sies nærmere hva dette innebærer. SV vil nasjonalisere denne industrien. SV vil også nasjonalisere tekoindustrien. Venstre går mot videre utbygging av råmetallindustrien, f.eks. aluminiumsindustrien.

SP og AP går inn for å bruke etableringskontroll for å få industri i distriktene. Høyre går imot dette og vil istedet ha en ny lov om etablering i distriktene. SV går inn for etableringsstyring.

De fleste partier går inn for aktiv hjemkjøpspolitikk av aksjer, med unntak av Høyre. De fleste partier sier klart fra at det ikke vil komme på tale med ny kraftkrevende industri.

Energipolitikk

Venstre, SV, SP og Kr.f. går inn for at veksten i energiforbruket gradvis reduseres slik at vi innen 1990 får stabilisering av forbruket av energi. I tillegg går SV og Venstre inn for en energivest på 2 pst. pr. år i tiden framover.

AP, Høyre og DNF binder seg ikke til et kvantifisert mål for energiutviklingen, men støtter demping. Det sies at det må produseres så mye energi at arbeidsplassene sikres. Det er av interesse å merke seg at flere partier uttaler seg positivt om bruk av prisme-mekanismen for å dempe energiforbruket. Samtidig er det ingen med unntak av Fremskrittspartiet som sier rett ut at de går inn for høyere energipriser. SP sier f.eks. at strømtariffene utformes slik at de ikke oppfordrer til overdrevet strømforbruk. Venstre sier presist at prismekanismer bør brukes til å stabilisere energiforbruket.

AP, Venstre, SP og SV går imot planlegging og utbygging av kjernekraft. Kr.f. har samme standpunkt men presiserer at dette gjelder fram til 1981.

DNF går inn for at utbygging ikke skjer før det kan skje uten fare, men planlegging bør fortsette. Høyre tar ikke standpunkt.

SP, Venstre og SV vil begrense energisamarbeid til Norden og er imot fortsatt deltagelse i IEA. Høyre og AP vil ha nåværende tilknytning. DNF vil ha fullt medlemskap. Kr.f. sier at avtalen med IEA tas opp til revisjon hvis den hindrer oss i å innrette oss slik vi ønsker.

SP, AP og SV går inn for eget olje- og energidepartement.

Venstre går inn for å ikke røre Jotunheimen og Hardangervidda, med Dagali og Veig, Alta og Finnmarksvidda. SP vil spare Alta og redusere planene for Jotunheimen og Hardangervidda. AP antyder verving av Dagali og Veig, men realitetsstandpunkt er ikke tatt. SV går inn for å stoppe utbygging av Hardangervidda og utsette evt. utbygging av Jotunheimen med 10 år.

Bosettingspolitikk

De fleste partier sier noe upresist at de vil beholde bosettingen i hovedtrekk.

Det er særlig SP som står for sterke mål i bosettingen. SP sier at målet bør være at ingen kommune skal gå tilbake i folketall. Kr.f. uttaler at forholdene bør legges til rette slik at kommunene kan beholde sitt folketall. SP føyer til at det bør lages en 10-års riksplan for bosetting og økonomisk aktivitet. SP går inn for å flytte ut statsinstitusjoner fra Oslo, og får her medhold fra Kr.f. og Venstre. Venstre vil ha en plan for desentralisering av offentlige arbeidsplasser. Flere partier legger vekt på en bypolitikk og styrking av kommunenes økonomi.

Boligpolitikk

SV går inn for offentlig tvungen boligformidling. SV går også inn for en lavere Husbankrente. Venstre vil ha økt skattefri sparing til boligformål, og får her følge av Høyre. Høyre mener at borettslag bør kunne oppløses. Mange går inn for tiltak for økt variasjon i alder i ulike boområder. Praktisk talt alle går inn for støtte til nærbutikker og for at nærmiljøtjenester kombineres. Flere understreker lokale utvalg for å trekke folk med i sitt nærmiljø. De fleste partier understreker betydningen av å bedre boligmulighetene for enslige og eldre.

Arbeid og ferie

AP og DNF går inn for offentlige tiltak slik at folk kan utnytte sin ferie bedre. AP går inn for å myke opp krav til alder og kompetanse i forbindelse med arbeidslivet. De fleste partier og særlig AP, Høyre og SP går inn for mer fleksibel arbeidstid og deltidsarbeidsplasser. Det samme gjelder mulighet til å kombinere arbeid og trygd. AP går inn for 5 ukers ferie. SV går inn for 7 timers daglig arbeidstid i 1978 og på lenger sikt 6 timers arbeidsdag. DNF vil også arbeide for en gradvis reduksjon av arbeidstiden. DNF og SP antyder reduksjon i arbeidstiden hos yrkesaktive over 60 år, men SP vil prioritere bedre arbeidsmiljø framfor redusert arbeidstid for alle. Flere går inn for rett til nedkortet arbeidstid for småbarnsforeldre, og for at eldre bør kunne delta lengre i arbeidslivet. Flere partier går inn for en aldersgrense for fiskernes pensjon på 60 år.

Tiltak for familiene

AP går inn for 100 000 daghjemsplasser i 1981. SV vil ha gratis daghjemsplasser for alle innen 1985. DNF, SV, Kr.f. og Høyre foreslår at utgiftene til hjelp i hjemmet bør kunne trekkes fra i ligningen. DNF foreslår at skatteklasse 2 bortfaller, samtidig med at det gis skattefrie fradrag for ektefelle. SV vil ha bort skatteklasse 2 og vil istedet ha et personfradrag i skatten. SV vil ha 6 måneders svangerskapspermisjon for begge foreldre. Venstre og DNF går inn for omsorgslønn. Kr.f. går inn for omsorgslønn til

hjemmearbeidende med omsorgsfunksjoner eller kompensasjon ved barnetrygden. SPs syn er noe uklart, men omsorgsarbeid skal gis økonomisk kompensasjon. Kr.f. går videre inn for ektefelledelt beskatning. AP går inn for omsorgsfradrag. Flere går inn for at arbeid i hjemmet kan gi ansiennitet i arbeidslivet, at hjemmearbeidende skal få rett til sykepenger og rett til pensjonspoeng. Venstre går inn for at det skal gis permisjon og sykepenger i inntil 14 dager pr. år for stell av syke. Flere går inn for å stimulere økonomisk til at funksjonshemmede og syke kan tas hånd om i sitt nærmiljø. DNF går inn for gratis førskoletilbud til alle 6-åringene.

Samferdsel

Venstre og SP nevner en del tiltak for å redusere massebilismen. Venstre er bl.a. ute etter lavere fartsgrenser. Flere partier mener at det må gripes inn hardere mot fartsovertredelser. De fleste partier går inn for tiltak for å øke jernbanens andel av trafikken og for å beholde rutenettet, et unntak her er Fremskrittspartiet. De fleste partier går inn for en videre utbygging av Nordlandsbanen, eller i det minste å vurdere dette.

SP og Høyre går inn for at vei- og brubygging finansieres ved bompenger. SP mener at dette også bør gjelde motorveger. Venstre vil redusere bevilgningene til motorveger.

Skatt og avgift

- Fremskrittspartiet vil fjerne inntektsskatten og heller avgiftsbelegge forbruk
- SP og Kr.f.: Prosenten ved sparing med skattefradrag settes til 50 pst., DNF går inn for at skattefri banksparing gjeninnføres med grense 3000 kr., Høyre går inn for skattefri banksparing, evt. et høyere skattefradrag enn det nåværende (det antydes at aksjekjøp eller investering i næringsvirksomhet kan sidestilles med bankinnskudd), de borgerlige partier understreker betydningen av økt personlig sparing.
- Flere borgerlige partier vil indeksregulere fradragene
- SV: momssystemet avskaffes
- Framskrittspartiet vil gå over til ettleddsavgift
- Venstre: momssystemet revurderes
- Høyre: redusert formuesskatt til staten. DNF: skatt på bolig og fritidshus bortfaller
- Høyre: større del av inntektsøkningen bør komme i form av skattelette, SP: satser og fradrag ved skatt justeres i takt med prisene, SP og Høyre: lavere og midlere inntekter bør etter hvert slippe statsskatt, SV: de med laveste inntekter får skattelette, skjerping for de med høye inntekter
- Venstre: gradvis nedsette arbeidsgiveravgiften med 5 pst. i løpet av 5 år i håndverk, industri og bergverk, og gi full fritakelse for de første 5 sysselsatte. SP: arbeidsgiveravgift tilpasses slik at ar-

- Høyre: investeringsavgiften nedtrappes og bortfaller for miljøverntiltak, Kr.f.: Vurdere å redusere investeringsavgiften for miljøverntiltak, Kr.f.: vurdere å redusere investeringsavgiften
- De borgerlige partier vil legge om arveavgiften
- DNF: ikke høyere skatt på inntekt enn 50 pst., det skal lønne seg å arbeide
- AP og Kr.f.: bedriftsdel og eiers inntekt beskattes hver for seg
- Høyre . indeksregulerte sparekontrakter utredes
- SV: skjerpet bedriftsbeskatning
- Venstre, SP, DNF: fiskerne bør få samme skatte-regler som sjøfolkene. Kr.f.: dette vurderes

- SP: arbeidsinntekt bør kunne deles mellom ektefelle
 - Høyre: fradrag ved representasjon
 - Venstre: høyere omsetningsavgift på luksusvarer
- Kr.f.: avgift på luksusforbruk og ressurs- og miljøødeleggende produkter, SV: bolig og matvarer unntas fra indirekte skatt, Venstre: avgift på dyrka jord som går til andre formål.

Gjennomgåelsen gir følgende hovedinntrykk: I en rekke spørsmål er det betydelig samsvar mellom de ulike partiene. Det er samtidig ulike synspunkter på en rekke spørsmål internt mellom de borgerlige partier. Det er færre punkter hvor det er enighet mellom de borgerlige partier fullt ut og hvor disse synspunkter klart avviker fra APs syn. SVs og Fremskrittspartiets programmer avviker på mange punkter fra alle de andre partiers programmer.

Akademikernes Fellesorganisasjon har som medlemmer 55 foreninger med til sammen ca. 78.000 medlemmer med langvarig utdanning. AF er en felles interesseorganisasjon for samtlige medlemmer, og er hovedsammenslutning for de statsansatte. Sekretariatet har 10 hyggelige medarbeidere. — Vi søker

De viktigste arbeidsoppgavene vil bli:

- Utredningsarbeid, med hovedvekt på økonomi, lønns- og skattespørsmål og statistikk.
- Saksbehandling.
- Sekretærarbeid for utvalg.

Stillingen er underlagt utredningssjefen, og passer for en som har et par års praksis.

Det kreves god utdanning, innsikt i økonomi og statistikk og sans for å arbeide med tall.

Det blir lagt vekt på klar fremstillingsform og samarbeidsevne.

Lønn etter kvalifikasjoner.

Skriftlig søknad med attester bes sendt

Akademikernes Fellesorganisasjon,

Postboks 7071 – Homansbyen, Oslo 3.

Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til
generalsekretær Irgens, telefon (02) 60 36 90.

Spørsmål til partiene om økonomisk politikk

Økonomiske spørsmål vil stå sentralt ved høstens Stortingsvalg. I den anledning har vi anmodet partiene om å besvare 12 spørsmål.

Vi har forsøkt å utforme spørsmålene slik at de gir partiene anledning til å presentere sin profil, samtidig som de skal belyse kontroversielle emner. Alle partier er stilt de samme spørsmål. Svarene presenteres i den form og den språkdrakt som vi har mottatt dem i.

Svarene fra Det Nye Folkepartiet er gitt av formannen Magne Lerheim, fra Høyre av stortingsrepresentant Lars T. Platou, fra Kristelig Folkeparti av

stortingsrepresentant Kjell Magne Bondevik, fra Senterpartiet av generalsekretær Svein Sundsbø, fra Venstre av politisk nestleder Berit Kvævren og av leder av økonomiskpolitisk utvalg Viking Mestad. De øvrige partienes svar er gitt av partiene som så-danne, men også når svarene er gitt av enkeltpersoner, så har disse uttalt seg på vegne av sitt parti.

Partiene ble bedt om å begrense svarenes samlede lengde til 2000 ord. Fordelingen av de 2000 ord på de 12 spørsmål har det vært opp til det enkelte parti å avgjøre.

1. Bruken av varer og tjenester

I de siste årene har den innenlandske bruk av varer og tjenester vært disponert med omtrent 50 pst. til privat forbruk, 15 pst. til offentlig forbruk og 35 pst. til investeringer. Er det rimelig å ta sikte på omtrent samme fordeling for kommende 4 års periode, eller hvilke omfordelinger bør skje?

Arbeiderpartiet

I hovedsak bør en kunne bygge videre på denne fordeling i innenlandsk bruk av varer og tjenester. Tallene for de siste år er i noen grad preget av ekstraordinært høye investeringer i skipsfart og oljevirk-somhet. Selv om det bør skje en øking i andre investeringer i årene som kommer, vil derfor den totale investeringsandel antakelig gå noe ned, mens andelen til offentlig og privat bruk vil øke noe.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiet går inn for å holde på omtrent den samme fordeling som i dag, og vi regner ikke dette til hinder for en betydelig omlegging av den nåværende progressive beskatning. Bakgrunnen for Det Nye Folkepartiets program om å redusere den personlige inntektsskatten – med den målsetting at

marginalskatten for en vanlig arbeidstakerinntekt ikke skal overstige 50 pst. – er ikke å bringe mindre inntekter til staten, men gjennom en omlegging av skatteformene å sikre at en større del av inntektsgrunnlaget i dag blir beskattet, og å stimulere til sterkere innsats.

Fremskrittspartiet

Fr.P. synes de oppgitte tall virker noe underlig, idet det offentlige forbruk kun er satt til 15 pst. Sammenlignet med det offentliges andel av brutto nasjonalproduktet vil det være rimelig å anta at dette tall var vesentlig høyere. Etter Fr.P.s mening er det i alle fall klart at man i kommende 4-års periode bør overlate mer til den enkelte borger og derfor øke det private forbruk på bekostning av det offentliges forbruk. Det er også ønskelig med noe høyere investeringer, spesielt for å skaffe nye levedyktige arbeidsplasser.

Selv om vi ikke tror på noen omfattende endringer av hovedmønsteret, vil vi gå inn for en forskyvning fra både offentlig og privat forbruk til investering i varige verdier – og da i første rekke oppbygging av personlig eiendom på de mange enkeltpersoners og familiers hender. Forholdet er jo nå at hovedtyngden av investeringene går til oljesektoren og annen statlig dominert virksomhet, og at både investeringer i mindre og mellomstore bedrifter og personlig sparing viser stagnasjon. Dette er en utvikling som må endres.

Som virkemiddel på dette felt vil vi spesielt gå inn for en vesentlig forbedring av de sparestimulerende tiltak. Vi ønsker å gjeninnføre den skattefrie banksparing, med den nåværende ordning som valgfritt alternativ, dog slik at skatteletten alltid blir på minst 50 pst. av sparebeløpet. Videre vil vi utvide rammene for ordningen til i første omgang kr. 3 000 i klasse 1 og kr. 6 000 i klasse 2, og la også aksjekjøp eller annen investering i produksjonslivet bli godkjent som skattefri sparing.

Kristelig Folkeparti

Den fordeling vi har hatt er rimelig. Kristelig Folkeparti vil arbeide for en demping av veksten i det private forbruk i tiden framover, med sikte på stabilisering av forbruksnivået. Imidlertid finnes det fortsatt grupper som trenger en reell inntektsvekst, og dette vil sannsynligvis medføre en viss økning i forbruk de nærmeste årene.

Norges Kommunistiske Parti

Norge har en ekstremt høy investeringsrate, noe som henger sammen med en kapitalintensiv produksjon, f.eks. prosessindustri, skipsfarten og nå også oljeindustrien.

Utbyggingen av skipsfarten og den mest kapitalintensive prosessindustrien bør dempes til fordel for mer arbeidsintensiv produksjon f.eks. foredlingsindustri og økt offentlig investering og forbruk, f.eks. på undervisnings, sosial- og helsesektoren.

Rød Valgallianse

Siden det ikke er rom for noen innledende kommentar, vil vi bruke dette første spørsmålet til å si noe generelt om Rød Valgallianses (RVs) politiske linje. Første spørsmålet og de elleve andre er mynta på et forhold. De er alle spørsmål om hvordan partiene ønsker å styre kapitalismen. RV har ingen slike ønsker. Vi bygger på de revolusjonære tradisjonene til

norsk arbeiderbevegelse. Før krigen, snakket fremdeles ledelsen i Arbeiderpartiet foraktelig om «ministersosialistene» i Danmark og Sverige. (Dette var før de sjøl inntok taburettene.) I dag er ikke DNA bare et parti av ministersosialister. I hele etterkrigstida har de vært det statsbærende partiet i det kapitalistiske Norge. De andre borgerlige arbeiderpartiene, SV og «NKP» har ikke i samme grad fått anledning til å styre kapitalismen, men er full av god vilje. Vi har tidligere betegnet SV som et regjeringsparti uten minstre. En karakterstikk som holder fullt ut, også i dag.

Motsigelsene mellom de såkalte «B-partiene» og disse borgerlige arbeiderpartiene er motsigelser innenfor borgerskapet. Ingen av dem har revolusjon og sosialisme på programmet. Motsigelsene mellom dem går på hvorvidt byråkratkapital eller tradisjonell privatkapital skal styre norsk industri.

For RV er målet å mobilisere arbeiderklassen i spissen for det arbeidende folket for den væpna revolusjonen og danninga av proletariats diktatur over borgerskapet. I denne kampen er det ganske uvesentlig for oss å diskutere prosenter på statsbudsjettene og statlige virkemidler. Derimot vil vi arbeide for å mobilisere til kamp mot forverringstiltak staten og kapitalen setter i verk mot arbeidsfolk. Vårt syn er at gjennom å kjempe får det arbeidende folket troen på egne krefter. De lærer hvem som er deres fiender og hvem som er deres venner. Ved at det revolusjonære partiet propaganderer sin linje og perspektivene på kampen, vil stadig flere arbeidsfolk vende ryggen til det parlamentariske narrespillet, avsløre det borgerlige diktaturet og vende seg til den revolusjonære bevegelsen.

Konkret på spørsmål en, betyr det at slike tall som nevnes der, ikke har noen mening i et revolusjonært perspektiv. Det er slik at arbeidsfolk og de arbeidende bøndene og fiskerne i dag produserer alt som er av verdier i samfunnet. Bare en mindre del av denne verdien får de disponere sjøl. Resten blir rana fra dem av den kapitalistiske staten og kapitalen. Denne merverdien blir brukt av borgerskapet til å trygge dens makt. Milliarder av kroner går til styrking av voldsapparatet. Det imperialistiske militærapparatet og opprustning av politiet. De siste åra har hoveddelen av investeringene blitt satset i et enormt spill om superprofitter i Nordsjøen. Samtidig har store grupper arbeidsfolk blitt utsatt for lønnsnedslag. I en slik situasjon rekner ikke vi i totalprosenter. Vi skal ikke løse noen eksamensoppgave ved Sosialøkonomisk institutt.

Derimot oppmuntrer og støtter vi arbeidsfolk som går til streik mot lønnsnedslag. Som slåss for å få en større del av verdien de har skapt. Vi propaganderer mot militærapparatet og opprustningen av politiet og går mot alle bevilgninger til slike formål. Kommer vi på tinget vil vi styrke propagandaen vår på dette feltet. Vi vil da bruke den anledningen vi har ved å være innafor parlamentet til å avsløre det borgerlige diktaturet med mer effektive midler.

Senterpartiet

Det er vanskelig å diskutere fordelingen av den innenlandske bruk av varer og tjenester helt uavhengig av den forventede tilgang og uavhengig av hvordan man kalkulerer den politiske mulighet til å styre investeringer og offentlig forbruk i bestemte retninger, men forutsatt en utvikling omtrent som den vi er inne i nå, vil Senterpartiet legge følgende vurderinger til grunn.

Senterpartiet vil gi lav prioritet til vekst i det private forbruk. Derimot ser vi en rekke høyt prioriterte oppgaver hvor det er naturlig at vi søker løsninger i fellesskap – det gjelder slike oppgaver som å gi funksjonshemmede en bedre situasjon. Det gjelder miljøforbedringer i videste forstand og det gjelder internasjonal solidaritet.

De store miljøoppgavene krever også store investeringer, det samme er tilfelle med de problemer som reiser seg i tilknytning til ressurs situasjonen.

På denne bakgrunn finner Senterpartiet å ville prioritere offentlig forbruk og investeringer framfor privat forbruk de nærmeste åra.

Sosialistisk Venstreparti

Offentlig forbruk bør økes – f.eks. ved bedring av kommunikasjoner, utbygging av barnehager, helse- og sosialtjeneste m.m.

Investeringsnivået må styres til svake næringer og miljøtiltak.

Venstre

Siktemålet for Venstres økonomiske politikk er å skape størst mogelig likevekt mellom økonomisk aktivitet og det naturgitte grunnlaget vi har. Vi arbeider for å få så mykje som mogelig av produksjonen og forbruket over på dei fornybare naturressursane og å bruke så lite som råd er av dei ressursar som ikkje fornyer seg.

Også innanfor eit system med likevektsøkonomi vil vi få økonomisk utvikling som vil gi grunnlag for betre enn i dag å tilfredsstille våre behov. Sjølv om vi må bremse og etter kvart stabilisere forbruket av våre naturressursar, så vil vår produksjonsevne auke, bl.a. fordi auka kunnskaper, ny teknologi og nye produksjonsmåtar vil gi vår økonomi større bæreevne. Det er likevel slik at når vi i vår økonomiske politikk skal leggje større vekt på miljøvern, desentralisering og bevaring av ressursane, så vil dette føre til lågare vekst målt i nasjonalprodukt på tradisjonell måte.

Av dette følger at Venstre først og fremst er opptatt av korleis vi skal dempe veksten i den totale innanlandske bruk av varer og tenester.

Vi meiner at det først og fremst er det private forbruket vi i den samanheng må dempe. Offentleg forbruk vil det truleg gjennom perioden bli behov for å holde oppe på nåverande nivå.

Etter Venstres økonomiske syn treng vi mindre investeringer i tiltak som gir rask auke i vår produksjonskapasitet. Derimot vil vi kanalisere meir midlar inn i langsiktig opprusting av landet slik som nydyrking, skogplanting, Nordlandsbanen og betre kommunikasjonar i grisoriente strøk.

Alt i alt betyr vel dette at innanfor ein totalt lågare vekst i bruk av varer og tenester vil det private forbruket også prosentvis gå ned, medan offentleg forbruk og investeringar prosentvis vil gå noko opp.

2. Omfanget av utenrikshandel

Er det ønskelig at Norges utenrikshandel reduseres som andel av bruttonasjonalproduktet, f.eks. med sikte på redusert forsyningsavhengighet av andre land og minsket påvirkning fra internasjonale konjunktursvingninger?

Arbeiderpartiet

Det synes å være liten sammenheng mellom et lands utenrikshandel som andel av bruttonasjonalproduktet og hvordan landene har klart seg under konjunktursvingningene. Norge, med større andel utenrikshandel enn andre vestlige land, har hatt

mindre arbeidsledighet og mer stabil økonomisk vekst enn andre land. Skal vi kunne dra nytte av moderne teknikk og ha en høy levestandard, må vi som et lite land ha en betydelig utenrikshandel. Der- som det norske folk skal kunne få noen glede av oljefunnene, vil faktisk utenrikshandelen måtte få en økende andel av bruttonasjonalproduktet i årene som

kommer. Det er derfor neppe noen generelle økonomiske eller samfunnsmessige grunner til at utenrikshandelen bør reduseres i årene som kommer. På enkelte områder, som f.eks. landbruksvarer, taler både hensyn til forsynings sikkerhet og distriktene for at vi søker å øke vår egen produksjon og redusere avhengigheten til andre land.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiets svar er et klart «nei». Vi tror at bare gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid og samhandling også på det økonomiske området, er det mulig å sikre stabilitet i verdensøkonomien og i vår egen økonomi. Norge vil aldri kunne bygge ned sin utenrikshandel så sterkt at vi ikke blir meget følsomme overfor de internasjonale konjunktursvingningene, og vi bør derfor heller forsøke å bidra til å redusere disse gjennom internasjonalt samarbeid.

Fremskrittspartiet

Fr.P. mener det er riktig å få til en større selvforsyningsgrad spesielt av matvarer, og at avhengigheten av utlandet reduseres. Fr.P. tror imidlertid på en liberal handelspolitikk og oppgavefordeling landene imellom, og ser derfor med bange anelser på de mange proteksjonistiske tendenser i vår tid. Markedsføring av norske produkter i den tredje verden og oppbygging av industri i denne bør økes vesentlig.

Høyre

Jeg har tro på at et forholdsvis fritt internasjonalt varebyttesystem gir de beste resultater for alle parter, ved at man utnytter konkurransen og de naturgitte fordelene i de forskjellige land. Jeg ser det derfor ikke som noe mål å redusere omfanget – hverken av vår egen utenrikshandel eller av verdenshandlene. Det er klart at en stor grad av internasjonal samhandel skaper avhengighet mellom landene. Stort sett ser jeg positivt på dette, fordi en slik økonomisk avhengighet i de fleste tilfelle er fredsskapende, vel og merke når det dreier seg om en gjensidig og balansert avhengighet. Anderledes er det når avhengigheten blir ensidig, ved at noen gjennom f.eks. en kartellsituasjon får makt over andre. En slik situasjon har vi på oljesektoren, og det var bl.a. bruken av denne maktposisjon som ga støtte til den siste nedgangskonjunktura. I dette tilfellet tror jeg på økt selvforsyning, men ikke nødvendigvis slik at Norge skal satse på dette alene. Det er mer naturlig at en større gruppe industriland satser på å øke sin selvforsyning av energi, slik hensikten er med bl.a. IEA-samarbeidet, som vi støtter fullt opp om.

Kristelig Folkeparti

Fra en side sett kunne det være ønskelig å redusere forsyningsavhengigheten av andre land, men det er vanskelig å se hvordan dette kan skje i vesentlig grad. Norge er i sterk grad avhengig av samhandel med andre land, og denne linje bør i hovedtrekk føres videre.

For Kristelig Folkeparti er det en sentral målsetting å øke vår selvforsyningsgrad av jordbruksvarer og på dette område redusere importen.

Norges Kommunistiske Parti

Med Norges høye utenrikshandel kan dette være ønskelig av de hensyn som er nevnt. Men en reduksjon av utenrikshandelen er ikke noe mål i seg sjøl.

Spørsmålet om forsyningsavhengighet må vurderes fra vare til vare, og avhenger av hvordan handelen er spredt på land og internasjonale monopoler.

Påvirkningene fra konjunktursvingningene på det kapitalistiske verdensmarked kan motvirkes ved å erstatte frihandelen med langsiktige handelsavtaler, ikke minst med de krisefrie markeder i de sosialistiske land.

Rød Valgallianse

Rød Valgallianse er for å styrke sjølberginga til den norske økonomien. Det imperialistiske borgerskapet har ei motsatt linje. De ønsker å knytte Norge sterkest mulig til det imperialistiske verdenssystemet. Vi har ingen illusjoner om å bevare Norge som ei lita «grønn» øy i et imperialistisk verdenshav, men jo mer sjølberging som holdes oppe, jo lettere vil det bli for arbeiderklassen å bygge et fritt, uavhengig og sosialistisk Norge.

Senterpartiet

Senterpartiet er skeptiske til for sterk arbeidsdeling. Den utvikling vi nå er inne i og som betyr at større og større varemengder skal flyttes lengre og lengre er trolig både ressursløsende og det reduserer stabilitet og sikkerhet i det enkelte lands økonomi. Senterpartiet går inn for høy sjølforsyning av både mat og industriprodukter.

Selvfølgelig må utenrikshandelen være relativt stor i et land som Norge, men det er grunn til å advare mot «oljeøkonomiens» konsekvenser som lett kan føre til at vi blir «for rike» til å produsere våre egne varer og tjenester.

Sosialistisk Venstreparti

Ja.

Venstre

Venstre aksepterer at omsynet til internasjonal utjamning og fornuftig ressursbruk kan krevje inngrep i frihandelssystemet. Varebytte mellom landa bør ikkje ha større omfang enn det som gir klare fordeler for alle fordi landa reelt har ulike varer og tenester å tilby kvarandre.

På det nasjonale plan kan ressurs- og distriktspoli-

tiske omsyn, og omsynet til den stilling landet kan kome i ved ei eventuell avsperring, tilsei at vi må modifisere, eventuelt ta i bruk tiltak som motverkar visse konsekvensar av frihandelen. Noreg må ta sikte på å bli mindre avhengig av internasjonale konjunkturbølger ved å spreie handelen på fleire land, gå inn i langsiktige gjensidige handelsavtaler og ved å auke norsk produksjon av nødvendige varer til erstatning for importvarer.

Den politikk som ovanfor er skissert vil venteleg føre til noko redusert utanrikshandel. Om dette vil føre til ein relativ reduksjon i høve til nasjonalproduktet, er vanskelegare å seie fordi Venstres politikk også vil føre til redusert vekst i bruttonasjonalproduktet.

3. Kraftkrevende industri

Den kraftkrevende industri hadde i 1975 et disponibelt fastkraftkvantum på 26,2 Twh. Det er hevdet at denne industrien får kraften til meget lave priser og er en av de mest subsidierte næringer i landet. I 1985 skal den ifølge Langtidsprogrammet få 34 Twh. Bør energiforsyningen bygges ut så raskt at kraftkrevende industri kan gis disse nye tildelinger? Bør en ytterligere utbygging skje ved kjernekraft når ikke lenger vannkraften gir tilstrekkelig grunnlag?

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet ønsker ikke at det skal reises ny kraftkrevende industri i årene som kommer. Men dersom vi ønsker å opprettholde bosettingen blant annet i Høyanger, Årdal, Mosjøen og enkelte andre lokalsamfunn av denne type, så vil det være nødvendig med større tildeling av kraft til den eksisterende industri. I tillegg må det gjøres en betydelig innsats for å stimulere til annen virksomhet på disse stedene, men mulighetene for å få dette til er dessverre ofte begrensede. En samlet tildeling på 34 Twh var det som Stortinget allerede i 1975 sluttet seg til at den kraftintensive industri skulle få i 1985. Det er ikke blitt lettere å sikre sysselsettingen i disse lokalsamfunn etter 1975. I de analyser som er gjort i forbindelse med Regjeringens Langtidsprogram har en funnet det forsvarlig å opprettholde denne tildeling innenfor rammen av den el.kraft som vil bli disponibel, selv med en kraftutbygging der det legges stor vekt på å bevare verneverdige områder, blant annet Hardangervidda.

Av hensyn til sysselsettingen og de vanskeligstilte lokalsamfunn er Arbeiderpartiet innstilt på å holde fast ved det program som tidligere er trukket opp med 34 Twh til kraftintensiv industri.

Gjennom de nye regler som nylig er vedtatt og ytterlige tiltak bør den kraftintensive industri imidlertid etter hvert betale mer kostnadsriktige priser for strømmen.

I sitt arbeidsprogram for kommende periode har Arbeiderpartiet sagt klart fra om at det ikke bør skje planlegging eller utbygging av kjernekraftverk i Norge.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiet mener at den eksisterende kraftkrevende industri må sikres nødvendig energiforsyning til fornyinger og produksjonsomlegginger. DNF mener at en ikke skal ta sikte på å bygge ut nye industrielle anlegg i den kraftkrevende industribransjen ut over det som er planlagt.

Når det gjelder DNF's syn på kjernekraft, fremgår den av følgende programformulering: «– at kjernekraft ikke bygges før det er klart at denne form for kraftproduksjon kan skje uten fare for skader på natur, livsgrunnlag og helse, og at avfallet kan tas hånd om på en sikker og forsvarlig måte. Utrednings- og planleggingsarbeidet må fortsette.»

Fremskrittspartiet

Fr.P. mener at som prinsipp må den kraftkrevende industri betale realistiske kraftpriser, det vil si priser basert på omkostningene ved å skaffe ny kraft. Fr.P. deler professor Terje Hansens synspunkter på den kraftkrevende industri. Fr.P. mener at det bør tas en 10 års tenkepause før en ytterligere utbygging av vannkraften og at det bør bygges varmekraftverk i første rekke basert på Nordsjø-gass, men også Nordsjø-olje hvis ikke gassen er tilstrekkelig eller kan brukes. Fr.P. har programfestet at spørsmålet om utbygging av kjernekraftverk i Norge skal avgjøres av det norske folk ved folkeavstemning.

Høyre

Vi har i Høyres program gjort det klart at det ikke bør etableres ny kraftkrevende industri. Derimot har vi et ansvar for de kraftkrevende industribedrifter vi allerede har. I disse er det nok nødvendig med nye investeringer og noe ny kraft for å bedre både arbeidsmiljø og konkurranseevne. Høyre har ikke tatt stilling til kjernekraft eller andre former for varmekraft, i påvente av de utredningsarbeider som finner sted. Derimot vil en eventuell ikke-sosialistisk regjering gi høyeste prioritet til arbeidet med energisparing, slik at prognosene for energibehovet kan dempes.

Vi legger stor vekt på at energipolitikken føres slik at det ikke blir behov for rasjonering eller andre drastiske tiltak. Derfor fører det ikke frem å kutte ned på utbyggingsprogrammene uten at dette har solid basis i en forventning om en lavere etterspørsel. Men den fremtidige etterspørsel kan dempes gjennom energisparetiltak, og det er dette vi vil satse sterkest på.

Men videre utbygging av vår vannkraft er etter min mening også nødvendig. Det kan ennå bygges ut nesten like meget som alt det vi hittil har bygget ut i vårt land. Dette er en enestående nasjonal ressurs, og en selvfornyende og renslig energiform. Ombygging av eldre stasjoner kan likeledes gi et vesentlig krafttilskudd uten store miljøproblemer. Personlig er jeg skeptisk til kjernekraft, og vil gjerne ha f.eks. kullfyrte varmekraftverk realistisk vurdert, hvis det blir ytterligere behov i nær fremtid.

Kristelig Folkeparti

I Kristelig Folkepartis program står det «at det må vises varsomhet med utbygging av typisk kraftkrevende industri». I dette ligger at kraft kan tildeles for rasjonalisering og utbygging av eksisterende kraftkrevende industri for å gjøre den konkurransedyktig. Ny kraftkrevende industri kan neppe bli aktuelt.

Kr.F. har gått imot planlegging eller prosjektering av atomkraftverk i Norge i neste valgperiode. Vi mener det bør satses på en varsom vannkraftutbygging, og om nødvendig gasskraftverk. Ved energisparing, forskning og utprøving av alternative energiformer, bør man søke å unngå atomkraftutbygging, i alle høve inntil sikkerhetsproblemene er løst.

Norges Kommunistiske Parti

Utbygging av kraftkrevende industri vil som regel si kapitalintensiv industri. Utbyggingen av slik industri bør dempes til fordel for foredlingsindustri som er mindre kraftkrevende. Med den rikelige tilgang Norge vil ha av olje og gass i flere tiår framover, vil det være helt uriktig og unødvendig å bygge atomkraftverk i Norge i overskuelig framtid.

Rød Valgallianse

Rød Valgallianse har alltid gått mot statens subsidiering av de imperialistiske monopolkonserna. En videre utbygging av kraftkapasiteten for å tilfredsstille disse behova er vi i mot. RV er mot utbygging av kjernekraft i Norge.

Senterpartiet

Senterpartiet har ved behandling av Energimeldingen (St.meld. nr. 100, 73–74), gått med på en tildeling av ytterligere 6 Twh til den såkalte kraftkrevende industrien. Innen rammen av det energiprogrammet som ble framlagt nå i juli finner vi mulighet for å innpasse dette i norsk energikonsum selv om vi bare regner med 2 pst. gjennomsnittlig vekst fram til 1990 og stabilisering fra 1990. Begrunnelsen for å legge aluminiumsproduksjon til Norge ligger i vår tradisjonelt rimelige vannkraft. Den dag alternativet er varmekraft kan vi ikke lenger se den rasjonelle begrunnelse for å bygge denne industrien videre ut. Vi kan derfor ikke tillate kraftkrevende industri basert på kjernekraft.

Sosialistisk Venstreparti

Nei på begge spørsmål.

Venstre

Både av omsyn til miljø og ressursar må Noreg føre ein langsiktig energipolitikk med vekt på å avgrensa verksemdar som krev mykje energi. Venstre vil derfor ikkje tillata at det vert etablert ny kraftkrevjande industri, og vil krevja at den einskilte industribedrift skal laga ein plan for betre energihushaldning.

Stortinget har alt vedtatt at den kraftkrevjande industri skal få ei auka tilførsle på 6 Twh fram til 1985, men Venstre vil gjera sitt for å senka «taket», m.a. gjennom å heve prisen på energi til eit meir kostnadsrett nivå (grensekostnad), og ved å stimulera til energisparetiltak.

Energiveksten i Noreg må stabiliserast. Venstre har i Stortinget fremma forslag om ein reduksjon av veksten i energibruken til 2 pst. pr. år fram til 1985, og stabilisering innan 1990. Ei slik stabilisering føreset eit omfattande energihushalderingsprogram, noko Venstre har fremma forslag om i Stortinget. (Begge forslag vart forkasta). Venstres syn er at investering i energisparetiltak er vel så lønsamt som investering i energiproduksjon.

Dersom Venstre får mandat til å gjennomføra sin politikk vil stabilisering av energiveksten vera mogleg innan ramma av dei vasskraftprosjekta som Stortinget alt har vedtatt. Men dersom den nåverande utviklinga får halda fram kan det verta aktuelt med varmekraftverk før 1990, i tillegg til at fleire verneverdige vassdrag truleg vil verta bygt ut.

Venstre går mot all planlegging og bygging av atomkraftverk.

Av alternative energiformer vil Venstre satsa på å nytta bølgekraft, solenergi osb. Venstre fremma i Stortinget forslag om 10 mill. kr. i 1977 for utgreiing av alternative energiformer. Forslaget fall mot Venstres stemmer.

4. Stordrift i industrien

Det er planlagt bygging av en stor cellulosefabrikk på Østlandet, utbygging av Rafnes og Mongstad og øket krafttildeling til den kraftkrevende industrien. Bør norsk industri utvikles mot slik kapitalintensiv virksomhet? Hvis dette i konkrete saker medfører større bedriftsenheter og geografisk konsentrasjon av industrisys-selsettingen, bør da slik utbygging unngås?

Arbeiderpartiet

Med vårt høye kostnadsnivå, noe som betyr høy levestandard for den enkelte, må vi generelt være innstilt på en ganske kapitalintensiv produksjon om vi skal kunne sikre en variert industri og full sysselsetting. Generelt sett er det galt å hevde at kapitalintensiv virksomhet virker sentraliserende. Faktisk finner en mange eksempler på kapitalintensiv virksomhet i distriktene, mens den mest arbeidskrevende industri ofte er lokalisert i de store byområder. Hovedlinjen i vår distrikts- og industripolitikk vil være å bygge videre på eksisterende lokalsamfunn og bosetting dels ved å ruste opp eksisterende industri og ved å skape nye arbeidsplasser der folk bor.

Rafnes og Mongstad er nødvendige og velbegrunnede industriprosjekter som vil bidra til at Norge ikke bare leverer råolje, men også foredler den. Tofteprosjektet sikrer framtida både for norsk treforedlingsindustri og for industrisamfunnet på Hurumlandet. Ingen av disse prosjekter kan i større sammenheng sies å ha virket sentraliserende på bosettingen i Norge.

Sosialøkonomen nr. 7 1977

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiet har ikke tatt standpunkt til det s.k. «Hurum-prosjektet» som det nå foreligger en stortingsproposisjon om, men har støttet og støtter fortsatt Rafnes og Mongstad-utbyggingen. De konkrete spørsmål som er reist under punkt 4 blir først og fremst en vurdering av om det finnes realistiske alternativer til konsentrert utbygging. Mht. konsentrasjon av arbeidsplasser er f.eks. ikke Rafnes og Mongstad sammenlignbare, idet Monstad blir en arbeidsplass for et meget stort område i Nord-Hordland. I den grad det er mulig ønsker DNF så små produksjonseenheter som mulig.

Fremskrittspartiet

Norsk industri bør utvikles etter markedsøkonomiske prinsipper, basert på tilgang av arbeidskraft, kapital og kraft basert på reelle priser. Et høyutviklet industriland, som Norge bør utvikles til, må baseres på kapitalintensiv industri, men i et tempo som sikrer

tilstrekkelig med arbeidsplasser. Hvis større bedriftsenheter og geografisk konsentrasjon medfører økte samfunnsomkostninger via offentlige budsjetter, bør dette motarbeides ved tiltak fra det offentlige som gjør det fordelaktig for den enkelte bedrift å bygge ut i distriktene.

Høyre

Krafttildelingen til den kraftkrevende industri bør som nevnt ikke ta sikte på nyetableringer, men forbedringer av den eksisterende virksomhet. Jeg er enig i at den nye cellulosefabrikken på Tofte i Hurum vil bli i største laget, men dette ble vurdert som nødvendig av hele næringen for å få lønnsom drift og trygge arbeidsplasser på lengre sikt. Høyre har ikke tatt standpunkt til utbygging av Rafnes eller Mongstad, men for sistnevntes vedkommende vil jeg melde en viss skepsis ut fra den markedsituasjon vi kjenner for raffinerte oljeprodukter. Jeg føler meg nokså overbevist om at vi i fremtiden må forskyve utviklingen i retning av sterkere satsing på mindre og mellomstore bedriftsenheter. Ikke minst må den økonomiske politikken og hele reguleringsapparatet legges kraftig om for å oppnå dette.

Høyre har lagt frem et omfattende program for de mindre og mellomstore bedrifter. Dette inneholder bl.a. bedre kreditttilførsler, skattemessige tiltak, omlegging av trygdepemien for selvstendige næringsdrivende (gjeninnføring av fradragsretten), nedtrapping av investeringsavgiften, omlegging av arveavgiften, mer vekt på lokale innkjøp til offentlig bruk m.v.

Kristelig Folkeparti

Norsk industri generelt bør ikke utvikles mot slike store kapitalkrevende enheter som nevnt i spørsmålet, men enkelte slike bedrifter kan være nødvendige for å skape sysselsetting i distrikter som trenger det, eller for å bevare en konkurransedyktig industritype som vi ønsker å ha i landet. Mindre og middelsstore bedrifter vil være det riktige og nødvendige for distriktsutbyggingen og en desentralisert bosetting.

Norges Kommunistiske Parti

Som allerede omtalt i svarene på spørsmålene 1 og 3 mener vi utbyggingen av den kapitalintensive industrien bør dempes. Dette impliserer ikke at vi er prinsipielle motstandere av storindustri. Også arbeidsintensiv industri vil i dag ofte kreve store enheter.

Vi har i dag erfaring for at storindustri som er avhengig av konjunktorene kan skape store problemer for såkalte ensidige industristeder fordi det fører til et ensidig og ustabilt arbeidsmarked.

Storindustri bør derfor plasseres ved befolknings-

konsentrasjonen over en viss størrelse. Eller, dersom man vil bygge opp nye industristeder, bør de bygges opp med et differensiert næringsliv.

Rød Valgallianse

RV er mot en politikk der arbeidsplasser i distriktene blir rasert til fordel for konsentrasjoner i tettstedene. Vår strategiske linje er å gå inn for arbeidsplasser nær hjemstedet til folk. Dette betyr ikke at vi er mot store bedrifter. Vi er for store bedrifter som kan utnytte landets ressurser best mulig og som bedrer arbeidsforholda for arbeiderne. Utallige eksempler viser at slike utbygginger aldri kan skje under kapitalismen. Siste eksemplet på det er Rafnes. Uten hensyn til arbeiderne og folk i distriktet, har de lagt en potensiell giftbombe i et sterkt konsentrert befolkningsområde. RV har protestert mot denne etableringa. Det var avisa Klassekampen som avslørte at bedrifta var en slik trussel og det var blant annet aktivister fra vårt parti som mobiliserte folk i Grenlandsområdet til å protestere mot bygginga og kreve alle kort på bordet.

Senterpartiet

Selv om Senterpartiet også er medansvarlig for flere av de store industrianleggene som er nevnt, går nok partiets prinsipielle holdning og politikk i retning av mindre enheter og mer desentralisert utbygging. Visse store hjørnesteinsbedrifter er det imidlertid umulig å komme utenom. Det lar seg ikke gjøre å bygge en cracker i hver bygd. Og skal celluloseindustrien makte å innfri de nye miljøkravene, samt henge med i konkurransen i et fritt marked, så er strukturendringer vanskelig å komme forbi. Med frihandel i Vest-Europa og de vestlige industriland og den internasjonale teknologiske utvikling er vi til en viss grad tvunget til å delta i strukturrasjonaliseringsgaloppen i retning av mer og mer kapitalintensiv virksomhet.

Senterpartiet mener likevel at det på mange områder fins smådriftsfordeler som ikke i dag er utnyttet – de er ikke blitt systematisk utnyttet fordi den sterke vekten på økonomisk vekst har fremmet en ensidig fokusering av stordriftsfordeler.

Sosialistisk Venstreparti

Nei, men hvis det er nødvendig med enkelte større enheter er det en forutsetning at de små bedrifter som blir nedlagt i distriktene får alternative arbeidsplasser for de nedlegges.

Venstre

Ut frå Venstre sine mål om spreidd busetnad, livskraftige lokalsamfunn, hushaldning med energi og andre naturressursar, auka sjølvberging og redusert avhengigskap av utenlandske marknader, er eit hovudpunkt at dei mindre og mellomstore bedriftene blir styrkt medan dei kapitalkrevjande og energiforbrukande industriverksemdene vert avgrensa. Venstre ser det også som vesentleg å halda oppe sysselsettinga i industrien, og derfor vil vi prioritera ar-

beidskraftkrevjande framfor kapital- og energikrevjande industriverksemd. Dette er ei prioritering stikk i strid med den som rådar i dag.

På denne bakgrunn gjekk Venstre mot Mongstad-utbygginga som m.a. har ført med seg sentralisering. Venstre vil ikkje godta ruining av fleire lokalmiljø i Østfold, og støtta derfor ikkje treforedlingskomplekset i Hurum. I Rafnes-saka gjekk Venstre inn for avgrensa og delt utbygging mellom Kårstø og Rafnes.

5. Lokaliseringspolitikk

Hvilke konkrete industripolitiske eller andre virkemidler bør staten bruke for å påvirke lokaliseringen av bedrifter, utbyggingen av bestemte bransjer eller utviklingen av norsk industri generelt?

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet er innstilt på å ta i bruk en lang rekke virkemidler for å påvirke utviklingen i norsk industri slik at bedriftene kan tilpasses overordnede mål for lokalisering, arbeids- og naturmiljø, interessante og inntektsgivende arbeidsplasser.

Virkemidlene faller i fire grupper:

- 1) Økonomisk påvirkning gjennom tilskott, gunstige lån og skatte- og avgiftsregler som er differensiert slik at de gir fordeler for utkantdistrikter og miljøinvesteringer.
- 2) Strengte rammelover som setter klare grenser for forurensninger, sikrer arbeidsmiljøet og gir samfunnet større innflytelse over lokaliseringen. Derfor vil Arbeiderpartiet i perioden legge stor vekt på oppfølging av Arbeidsmiljøloven, Etableringsloven og produktkontroll-loven og fremme forslag om en samordnet lov til vern mot forurensninger.
- 3) Støtte de ansattes engasjement. Arbeiderpartiet mener at det hos de store grupper av ansatte i norsk industri finnes ressurser av fantasi og arbeidsinnsats som i enda større grad kan mobiliseres til felles beste. Derfor har utviklingen av bedriftsdemokratiet vært og vil være en hovedsak for Arbeiderpartiet. I perioden som kommer må bedriftsdemokratiet utvides til områder der det ennå ikke er gjennomført. Gjennom den nye arbeidsmiljøloven vil de ansatte få økte muligheter til å på-

virke bedriftsmiljøet. Gode samarbeidsforhold er grunnlaget for høy produktivitet.

Lokalsamfunnets muligheter til informasjon og påvirkning må bedres. Kommunene skal ha rett til å være representert i besluttede organer i bedrifter som har særlig stor betydning for kommuner eller ha rett til å opprette samarbeidsutvalg med bedriften.

- 4) Statlig engasjement. Arbeiderpartiet ser ikke statsovertakelse av industri som noe mål i seg selv. Statlige initiativ har vært og bør etter vår mening også i framtida være et viktig supplement til den industriutvikling som skjer i privat regi, ikke minst til fordel for distriktene. For å styrke mulighetene for knoppskyting fra eksisterende statlig industri vil Arbeiderpartiet at det opprettes et forvaltningsselskap for de statseide industrier. Statens rolle i forskning og produktutvikling er viktig for den generelle industriutvikling. Generelt sett bør industrien se fordeler i en aktiv stat med en handlekraftig regjering, der beslutninger kan treffes raskt og klart.

Det Nye Folkepartiet

I Det Nye Folkepartiets program for kommende stortingsvalgperiode er det understreket at industrien, som vår største enkeltstående, danner grunnlaget

for virksomheten i mange andre næringer. En aktiv industripolitikk er derfor avgjørende for både sysselsettingen, distriktsutbyggingen og for vår velferd og økonomiske framgang. Konkret går DNF bl.a. inn for:

- at etableringsloven praktiseres med sikte på å sikre arbeidsplassene og styrke bedriftenes konkurranseevne,
- fremme forslag om å oppheve investeringsavgiften,
- åpne adgang til skattefri avsetning til lønnsfond til bruk i nedgangstider,
- sørge for å holde skatter og avgifter under løpende revisjon med sikte på å opprettholde næringslivets konkurranseevne,
- desentralisere beslutningsprosessen i statseid industri, gå inn for et desentralisert privat næringsliv og sikre bedriftenes uavhengighet av staten,
- verne om små bedrifters selvstendighet og konkurranseevne ved å redusere arbeidsgiveravgiften for mindre bedrifter, ved spesiell finansieringstilbud og støtte til særlige eksportframstøt,
- styrke handelsnæringen og småindustrien i distriktene ved at offentlige innkjøp i størst mulig utstrekning skal foregå i de distrikter hvor varene skal brukes,
- øke antallet vernede arbeidsplasser og gi varig støtte til bedrifter med slike arbeidsplasser,
- støtte industri og annen konkurranseutsatt næringsvirksomhet som kommer i vanskeligheter på grunn av lavkonjunkturer ved bl.a. en omlegging av arbeidsgiveravgiften og låne- og garantiordninger,
- gå inn for et nært samarbeid mellom staten og industrien når det gjelder praktiske forskningsoppdrag og utviklingskontrakter,
- oppmuntre norsk industri til investeringer i u-land og utbygge en garantiordning som sikrer investeringer mot politiske omveltninger,
- gradere arbeidsgiveravgiften både etter distrikt og bransje.

Fremskrittspartiet

Det må satses på kommunikasjoner i videste forstand slik at lokaliseringen av bedrifter i første rekke kan skje basert på arbeidskrafttilgangen i distriktene og ved bruk av positive virkemidler som investeringsstøtte. Fr.P. aksepterer ikke tvang fra det offentlige, som f.eks. bruk av konsesjonslov eller etableringslov. Fr. P. mener det også er riktig at arbeidskraftsmarkedet også reguleres ved hjelp av tilbud og etterspørsels-lovgivningen når det gjelder fastsettelse av lønninger. Utvikling av norsk industri bør skje etter markedsøkonomiske prinsipper uten selektive eller detaljerte tiltak fra det offentlige.

Rammeregler for industrien må være almenyldige, og ikke gå inn i den enkelte bransje eller distrikter, men kun omfatte generelle forhold.

Høyre

Høyres prinsipielle oppfatning er at Staten i første rekke bør bruke oppmuntrende tiltak for å påvirke utviklingen innenfor industrien – dvs. gjøre det lønnsomt for industrien å utføre handlinger som er samfunnsnyttige, og ulønnsomt å foreta ikke-samfunnsnyttige disposisjoner. Vi vil altså gjennom skatter, avgifter, tilskudd etc. søke å gjøre det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt og samfunnsmessig nyttig også bedriftsøkonomisk lønnsomt. En slik styringsmetode er etter vår oppfatning overlegen den vanlige sosialistiske angrepsvinkel, som går ut på å detaljdirigere beslutningene innenfor den enkelte bedrift. Vi synes også det er merkelig at Staten setter inn stadig nye detaljreguleringer, som tar beslutningsmyndighet ut av bedriftene, samtidig som vi nylig har innført medbestemmelsesrett for de ansatte i bedriftenes besluttende organer.

Vi er allikevel selvsagt klar over at alle hensyn ikke kan dekkes inn på denne måten, og vi vil også kunne bruke reguleringer når dette er nødvendig. Men da må man ta hensyn til at et omfattende byråkratisk reguleringsapparat også har negative sidevirkninger – sen saksbehandling, vilkårlige avgjørelser, kostbare offentlige rutiner og økt vanskeligheter for de mindre og mellomstore bedrifter, som har de største vanskeligheter med å trenge gjennom.

Når det spesielt gjelder lokaliseringen, var vi motstandere av den etableringslov som ble vedtatt, og som etter vår oppfatning gikk alt for langt i retning av byråkratisk kontroll. Vi bør få en helt annen lov til positiv stimulering av utbyggingen i distriktene. Dessuten vil vi gjeninnføre lokaliseringsveiledningen som eget organ, ut fra de positive erfaringer man hadde med denne ordningen.

Kristelig Folkeparti

Primært bør det benyttes positive tiltak, som f.eks. lån, investeringsstøtte, etc. Etableringsloven eller tilsvarende reguleringstiltak må også benyttes for å hindre uheldig konsentrasjon.

Videre bør skatte- og avgiftspolitikken benyttes, arbeidsgiver- og investeringsavgiften må reduseres og bransjevis differensiering av enkelte avgifter vurderes.

Norges Kommunistiske Parti

Hovedoppgavene i industripolitikken i dag er å sikre arbeidsplassene i verkstedindustrien, sørge for videreføring av olje og gass fra Nordsjøen i Norge og bygge ut mindre industribedrifter på landsbygda, først og fremst basert på foredling av lokale råstoffer.

Skal disse målene nåes, er det ikke tilstrekkelig med

en industripolitikk som først og fremst tar sikte på påvirke et privat næringsliv indirekte, gjennom økonomiske stimulerings tiltak.

Vi går derfor inn for at etableringslover forandres slik at den gis rom for *etableringsstyring*, – og videre et sterkt offentlig engasjement i industrivirksomhet, ved nasjonalisering av nøkkelindustri og reising av ny industri i offentlig eie. All produksjon, foredling og omsetning av olje og gass må foregå i offentlig eide bedrifter.

Rød Valgallianse

I dette valget fallbyr alle de borgerlige partiene, fra DNA og SV til Fremskrittspartiet hvilken politikk de mener er best for kapitalismen i dag. Disse partiene har sikkert alle mulige slags forslag på «løsninger» for en kapitalisme som trues av krise. RV stiller ikke til valg for å være med på dette skuespillet.

Senterpartiet

Senterpartiet mener at staten må spille en aktiv rolle når det gjelder å styre og tilrettelegge industrilokalisering, finne den rette balansen mellom ulike bransjer og bidra til en positiv utvikling av norsk nærings- og produksjonsliv. Senterpartiet vil bruke et samspill av såkalt positive og negative virkemidler. Vi ser etableringskontrollen som et verdifullt instrument, forutsatt at den følges opp av stimulerings tiltak som gjør alternative lokaliseringer og etableringer attraktive.

Ellers er vi innstilt på å nytte et bredt spekter av virkemidler. Særlig vekt legger vi på å styrke de små og mellomstore bedriftene. I det handlingsprogrammet som vi har lagt fram om små bedrifter, legger vi særlig vekt på følgende tiltak: Reduksjon- og differensiering av arbeidsgiveravgiften, omlegging av en del avgifts- og skatteregler som i dag diskriminerer eller rammer de minste enhetene. Videre peker vi på behovet for å desentralisere industrifinansieringene og å styrke virksomheten til Distriktenes Utbyggingsfond. Vi tar til orde for etablering og styrking av en

offentlig veiledningstjeneste for industri og vi vil bl.a. fremme tiltak for å styrke de administrative funksjoner i små bedrifter.

Ellers er det å si at dette spørsmålet åpner for svært vide problemstillinger. Lokalisering av industri vil påvirkes av tiltak innen f.eks. samferdselssektoren, av energipolitikken o.s.v. Det er derfor umulig å gi et kort og uttømmende svar.

Sosialistisk Venstreparti

- Fritak for investeringsavgift for de første 5 ansatte.
- Statlig etableringsselskap
- høyere avgifter på kapitalintensiv industri til fordel for arbeidsintensiv industri.
- videreforedling av råvarer nær produksjonsstedet.

Venstre

Venstre vil setja ned arbeidsgjevaravgifta og gje full fritaking for dei fem første arbeidsplassane, og vil revurdere finansieringa av folketrygde med sikte på å styrkje spesielt dei arbeidsintensive verksemdene.

Val av teknologi er eit val som vedkjem alle i samfunnet, og Venstre vil bort frå den teknologi som er tilpassa og har utvikla stordrift. Venstre vil gje prioritet til forskning og utviklingsarbeid med sikte på å utvikla ny, og å tilpasse høveleg eksisterande teknologi for dei mindre bedriftene.

Venstre vil ha ei betre utnytting av dei eksisterande positive verkemidla i distriktsutbygginga. Dette gjeld t.d. tilskott, lån, opplæring og skattereglar.

Etableringslova skal nyttast, men det må leggjast langt større vekt på vegleiing og oppsøkjande verksemd overfor bedriftene for på den måten å skape alternative lokaliseringstilbod i distrikta.

Verkemidla må verta brukt til å skaffe arbeidsplassar for kvinner, ungdom, funksjonshemma og andre, også i byar og sentrale strok.

Venstre vil setja kommunane betre i stand, økonomisk og administrativt, til å nytta ut dei verkemidla som er til rådvelde.

6. Norsk skipsbygging

Hvor lenge vil det være riktig å opprettholde en omfattende statlig subsidiering av norsk skipsbygging? Bør der tas sikte på varig nedbygging av skipsbyggingen, og i tilfelle med hvor stor andel av nåværende kapasitet?

Arbeiderpartiet

Statens omfattende engasjement for å sikre arbeidsplassene i skipsbyggingsindustrien har hittil i liten grad hatt karakter av direkte subsidiering. Det

dreier seg i første rekke om forskjellige garanti-, kreditt- og skatteordninger i tillegg til framskynding av statlige kontraheringer. Andre land har brukt vesentlig større statsmidler direkte til støtte for sin

verftsindustri enn Norge. OECD's generelle retningslinje om at 30 prosent av skipsbyggingskapasiteten bør nedlegges eller omlegges til annen virksomhet kan være et rimelig utgangspunkt også for vår egen planlegging. Takket være olje-engasjementet har en slik omlegging allerede i meget stor utstrekning funnet sted. Til gjengjeld er sysselsettingen i betydelig grad avhengig av at oljevirksomheten kan holdes oppe i rimelig utstrekning.

Regjeringen og Arbeiderpartiet har hatt den generelle retningslinje at så lenge arbeidsmarkedet generelt sett var svakt, burde en gjennom forskjellige støtte-tiltak opprettholde arbeidsplasser selv om disse senere i noen grad må nedbygges som ledd i mer langsiktige strukturendringer. Den bedring av arbeidsmarkedet som nå finner sted taler for at en etter hvert aksepterer en del slike strukturelle omlegginger. På grunn av de store geografiske forskjeller i arbeidsmuligheter er Arbeiderpartiet likevel innstilt på at staten må opprettholde støttetiltak overfor begrensede deler av verftsindustrien i flere år framover.

Det Nye Folkepartiet

Det er ikke mulig å sette noen fast tidsgrense for hvor lenge den statlige subsidiering av norsk skipsindustri bør fortsette. En betydelig del av norsk skipsbyggingsindustri er lokalisert i distrikter som for øvrig er meget næringssvake. Dette er derfor først og fremst et sysselsettingsmessig spørsmål, og en bør ta sikte på å opprettholde virksomheten ved de norske skipsverftene. Hvor lenge subsidieringen bør vare vil bl.a. avhenge av om skipsverftene kan finne andre arbeidsoppgaver enn skipsbygging.

Spørsmålet om nedbygging av skipsbyggingskapasiteten generelt sett er et spørsmål om internasjonalt økonomisk samarbeid, hvor vi i vårt land må delta i de internasjonale forhandlinger som føres med sikte på å redusere den globale skipsbyggingskapasiteten.

Fremskrittspartiet

Subsidiering av norsk skipsbyggingsindustri må trappes ned og gjøres betinget av at industrien tilpasser seg de nye markedsforhold. Økningen i oljevirksomheten som Fr.P. går inn for, vil skaffe marked for mange av verftene på denne sektoren og være mere positivt enn langvarig subsidiering uten at de reelle problemer innenfor bransjen blir løst. Industrien må selv innordne seg markeder og gå over til å produsere varer det er et marked for. Det bør således komme en reduksjon i kapasiteten til å bygge rene skip.

Høyre

Det er nok realistisk å regne med en viss varig nedbygging av norsk tanktonnasje og også av skipsbyggingskapasiteten, siden man neppe kan regne med at verdensmarkedet vil komme tilbake til sitt

gamle nivå på mange år enda. Men meget av disse omstillingene er allerede foretatt, og jeg kan ikke uten videre anviser noe bestemt sluttresultat. Den statlige subsidiering må ha som formål å trygge sysselsettingen under omstillingsperioden og sikre driften i mellomrommet frem til vi igjen er kommet i balanse med verdensmarkedet. Jeg har stor tillit til at næringen selv vil gjennomføre de nødvendige endringer.

Kristelig Folkeparti

Norsk skipsfart må få nødvendig tid til å omstille seg til nye forhold uten at det oppstår store sysselsettingsproblemer. Statlig subsidiering vil være nødvendig inntil videre.

Både norsk skipsfart og skipsbyggingsindustri må nok innstille seg på en viss reduksjon i Norges andel av den totale skipsfart, bl.a. på bakgrunn av u-landenes forståelige krav om utbygging av sin skipsfartsflåte.

Norges Kommunistiske Parti

Foreløpig bør ikke skipsbyggingsindustrien nedbygges. Myndighetene bør bruke de nødvendige virkemidler til å sikre at norske redere lar sine skip bygge og reparere ved norske verft i et omfang som er nødvendig for å trygge sysselsettingen.

På lengre sikt kan det bli nødvendig for flere verft å gå over til annen produksjon. (En stor del av kapasiteten er allerede i dag sysselsatt med leveranser til oljesektoren).

En slik omlegging må skje planmessig og under full offentlig styring, uten sosiale kostnader, f.eks. i form av arbeidsløshet, for de ansatte.

Den statlige subsidiering må sees i lys av det som her sagt.

Rød Valgallianse

Krisa som nå rammer skipsbyggingsindustrien, er et klassisk eksempel på hvordan kapitalismen fungerer. I jakta etter å skumme fløten av oppgangstidene og oljeboomen i Nordsjøen, har skipsbyggerne og rederne produsert seg sjøl inn i ei overproduksjonskrise. Det er vårt klare krav at denne krisa ikke skal betales av arbeiderne. Kravet er at den profitten som ble tjent opp i oppgangstidene, nå skal brukes til å betale rekninga av kapitalens spill med arbeidsplassene.

I kampen mot oppsigelser og permitteringer, har arbeidsfolk bare seg sjøl å stole på. Vår parole er ingen oppsigelser og permitteringer. Arbeiderklassen i resten av Europa, spesielt Frankrike og England, har vist at den kan føre en framgangsrik kamp mot nedlegginger ved blant annet å okkupere bedriftene. Vi mener de norske arbeiderklassen kan lære av disse aksjonene og gjøre dem til sine.

Senterpartiet

Norsk skipsbygging har rike tradisjoner og det er naturlig at Norge som skipsfartsnasjon opprettholder en betydelig kapasitet i skipsbyggingsindustrien. I de seinere åra har oljevirkksomheten og kampen om å få del i «olje-eventyret» bidratt til å øke den samlede kapasitet i skips- og oljeutstyrsindustrien. Dette gjør at vi i dag sitter med en problematisk overkapasitet. Det vil derfor være naturlig å gå inn for en gradvis nedbygging av denne kapasiteten i den grad det er mulig å absorbere arbeidskraften i annen virksomhet på stedet. Senterpartiet ser det som en oppgave å hindre hurtige strukturendringer, vi vil derfor heller ikke fjerne de statlige overføringer til denne del av industrien.

Sosialistisk Venstreparti

Norsk skipsindustri kan opprettholdes på nåværende nivå, men det forutsettes at norske redere pålegges å bygge og reparere ved norske verft, samt at verftene får alternative arbeidsoppdrag.

Venstre

Venstre vil at staten skal ta aktivt del i arbeidet med å løse dei overkapasitetsproblema skipsbyggingsindustrien strir med. M.a. gjennom kredittpolitikken må ein hindre at denne industrigreina bryt saman. På noko lengre sikt må vi likevel bygge ned vår kapasitet for store skipstyper for den internasjonale handelsflåten og reisa alternative arbeidsplassar.

Dei små og mellomstore skipsverfta (båtbyggingsindustrien) må vi sikre for framtida, m.a. ved tiltak for omlegging av produksjonen.

7. Import fra utviklingsland

Bør det av hensyn til utviklingslandenes eksportmuligheter gjøres tilpassinger av norsk økonomi, som f.eks.

- a) reduksjon av selvbergingsgraden for matvarer og innskrenkning av norsk jordbruk*
 - b) fortsatt nedbygging av norsk tekstilindustri?*
-

Arbeiderpartiet

Vi bør vurdere enkelte utviklingslands ønsker om økt eksport av matvarer bl.a. til Norge. Men generelt sett vil det neppe tjene u-landenes interesser om vi reduserer matproduksjonen i Norge. Ved siden av beredskapshensyn spiller også distrikts- og miljøhensyn en viktig rolle for vår landbrukspolitik. Forøvrig bør vår næringsutvikling, inkludert utviklingen innen teko-industrien, i betydelig grad ta hensyn til u-landenes ønske om økt industrieksport.

Regjeringen har fremmet en rekke forslag i denne forbindelse, bl.a. om et veiledningsprogram for u-landseksport til Norge, og fondsmidler for å lette norske bedrifters tilpassing ved økt import fra u-land.

Det Nye Folkepartiet

- a) Det Nye Folkepartiets syn er at pr. i dag betyr norsk landbruk svært lite for utviklingslandenes eksportmuligheter til Norge og alt tyder på at dette vil være situasjonen også i framtida. Det er derfor liten grunn til å ta sikte på å redusere selvbergingsgraden*

for matvarer som kan produseres i Norge av hensyn til utviklingslandene.

- b) Når det gjelder norsk tekstilindustri er forholdet til u-land bare ett hensyn. Den konkurranse som norsk tekstilindustri i dag har på det norske marked er bare i meget begrenset grad konkurranse med produkter fra utviklingsland. I det vesentlige er det produksjon fra andre lavprisland, som vi ikke regner som utviklingsland, først og fremst øst-europeiske land og f.eks. Hong Kong.*

Det Nye Folkepartiet har gått inn for at vi skal opprettholde norsk tekstilindustri, og at en skal være varsom med ytterligere nedbygging av tekstilindustrien. Dette både av beredskapshensyn og fordi norsk tekstilindustri i betydelig grad er lokalisert i områder som for øvrig er næringssvake.

Fremskrittpartiet

- A. Selvbergingsgraden for matvarer bør økes. Det bør således ikke være noen innskrenkning av norsk jordbruk.*

B. Norsk tekstilindustri må opprettholdes med en viss produksjonskapasitet av beredskapsmessige grunner. Det må imidlertid kun være disse grunner som gir et behov for offentlige støttetiltak. Tekstilindustrien bør søke å få et samarbeid med u-land ved å plassere produksjonen i disse, men hvor disse fabrikker også kan produsere varer for det norske marked for markedsføring gjennom den nuværende industris markedsapparat. Det offentlige bør bidra med positive støttetiltak overfor de distrikter som blir rammet av nedleggelse av tekstilbedrifter for at det kan bygges opp ny industrivirksomhet. Da plassering av tekstilfabrikker i u-land er direkte u-hjelp, kan norske u-hjelps penger brukes til slik støtte for de distrikter som blir utsatt.

Høyre

Vi må finne oss i at norsk økonomi blir tilpasset bedre eksportmuligheter for utviklingslandene. Industrilandene bør gradvis avvikle sine proteksjonistiske ordninger, som et bidrag til virkeliggjørelse av en ny økonomisk verdensordning. Men det norske samfunn må fordele byrdene ved en slik utvikling jevnt, slik at ingen rammes spesielt. Vi bør f.eks. få et omstillingsfond, slik at bedrifter som blir utsatt for hardere konkurranse kan få hjelp til de nødvendige omlegginger. Sysselsettingen må ikke i noe tilfelle komme i fare. Jeg tror vi må innrømme at matvareproduksjonen står i en særstilling. Både for u-land og i-land er det en fordel med en høy selvforsyningsgrad for matvarer. Det vil derfor ikke komme på tale å innskrenke norsk jordbruk, snarere tvert imot. Jeg er oppmerksom på at dette i enkelte tilfelle vil komme i konflikt med endel u-lands-interesser, men etterspørselen etter matvarer i verden vil på lang sikt bli så enorm at de u-land som har matvareoverskudd nok vil få avsetning. Det forutsetter imidlertid at fattige land med importbehov for matvarer har den nødvendige kjøpekraft, og den må bl.a. de rike land skaffe til veie gjennom en økning av u-hjelpen.

Kristelig Folkeparti

Innskrenking av norsk jordbruk og reduksjon av selvbergingsgraden vil ikke tjene u-landene. Tvert imot er vår lave selvforsyningsgrad i dag med på å øke belastningen på «det internasjonale matmarked» på bekostning av u-landene. Økning i u-landenes matproduksjon vil være nødvendig om de skal overleve.

Den vesentlige konkurranse for norsk tekoindustri kommer ikke fra u-landene, men fra EFTA og et «kapitalistisk» senter som Hong Kong. Norsk tekoindustri bør opprettholdes omtrent på det nivå vi har i dag.

Norges Kommunistiske Parti

Vi er prinsipielt for å hjelpe utviklingslanda, men er skeptiske til de tiltak som er antydnet. I stedet for å innskrenke norsk jordbruk, bør vi vel forsøke å finne fram til tiltak som gjør disse landa istand til å kjøpe de matvarer de selv produserer.

Mye av den tekstilimport som idag konkurrerer med norsk produksjon kommer ikke fra typiske u-land, men er produksjon som multinasjonale selskaper har lagt f.eks. i land som Hong Kong.

Rød Valgallianse

Spørsmålet legger opp til at landa i den tredje verden for framtida skal være imperialismaktenes kornkamre og grossister i forbruksvarer, mens de rike landa skal holde fast på sitt grep om den høyt utvikla industrien. Slik skal koloniherrdømmet holdes oppe, i andre former.

Rød Valgallianse støtter krava fra den tredje verden om en ny økonomisk verdensordning. Ei slik ordning vil svekke det grepet imperialismakten i dag har over den tredje verden, og styrke deres økonomiske utvikling og politiske uavhengighet.

Den tredje verdens land er i dag drivkrafta i kampen mot imperialismen. Spesielt de to supermaktene, USA og Sovjet. Det har derfor stor strategisk betydning at disse landa styrker sin sjølstendige økonomi. Vi støtter dem derfor fullt ut i den kampen og ser med glede på utviklinga med at disse landa slutter seg sammen i organisasjoner som «organisasjonen for alliansefrie stater» og råvareorganisasjoner som OPEC.

Senterpartiet

En reduksjon av norsk selvbergingsgrad for matvarer vil i ubetydelig grad komme u-landenes eksportinteresser til gode. En økt import i forhold til i dag ville komme fra Vest-Europa og Nord-Amerika i form av husdyrprodukter og korn. Situasjonen er den at vi i dag er potensielle konkurrenter med en rekke u-land når det gjelder muligheten til å importere f.eks. korn.

Norsk tekstilindustri har i dag så liten markedsandel at det ikke er forsvarlig å redusere denne mer. Senterpartiet mener det må være riktig å holde en viss minimumsproduksjon av disse varene slik at den kunnskap og det produksjonsutstyr vi har ikke går helt tapt.

Sosialistisk Venstreparti

- a. Nei.
- b. Nei.

Venstre

Noreg nyt på mange måtar godt av det økonomiske system som pregar tilhøvet mellom rike og fattige land. Kravet om radikale endringar gjeld oss derfor direkte, og vi må vera villige til å tilpasse norsk økonomi til desse krava. Mellom anna må vi stø utviklingslanda i deira freistnad på å styrkje forhandlingsposisjonen og å sikre kjøpekrafta for produkta deira gjennom råvareavtalar o.l. Vi må også medverke til at utviklingslanda får hand om ein større del av handelen og fraktmarknaden.

Mat er det mangel på i verda. Det er då etter Venstres syn uforsvarleg at vi ikkje utnyttar vår eige produksjonsevne, men konkurrerer om matvarene på verdsmarknaden.

På svært kort sikt kan det synast som om vi hjelper utviklingslanda ved å kjøpe mat frå dei, mens det på litt lengre sikt må vera klårt at dei sjølve har bruk for all den maten dei kan produsera.

Det er ikkje import frå utviklingslanda som i første rekkje er ein trusel mot norsk teko-industri. Konkurransen på den norske marknaden har i etterkrigstida først og fremst kome frå andre industriland.

For å koma imøte utviklingslanda sine rettmessige krav om ein større del av marknaden og samstundes tryggjer den norske teko-industrien, meiner Venstre at Noreg må avgrensa importen frå industrilanda. I den utstrekking ei slik importavgrensing er i strid med gjeldande avtalar, bør desse tas opp til ny vurdering.

8. Utviklingshjelp

Bør utviklingshjelpen økes utover en pst. av brutto nasjonalproduktet i løpet av kommende fire års periode? Bør det innføres som praksis at deler av utviklingshjelpen skal bindes til kjøp av varer og tjenester i Norge, slik at denne også vil være en hjelp for norske bedrifter?

Arbeiderpartiet

Ja, u-hjelpen bør økes til 1,3 prosent av BNP i 1981. Sammen med økning av BNP vil dette kunne bety at u-hjelpen øker fra 1,7 milliarder kroner i 1977 til godt over 4 milliarder kroner i 1981, målt i løpende priser. En bør være varsom med å knytte noe av hjelpen til kjøp av norske varer, men en del av den bør kunne inngå i samarbeidsprosjekter som også kan sikre og utvikle arbeidsplasser i Norge, såfremt dette ellers er i samsvar med de retningslinjer som er trukket for utviklingshjelpen. Avhengig av utviklingen i utenriksøkonomien kan det være aktuelt å stimulere næringsøkonomisk samarbeid mellom Norge og u-land ved lånemidler ut over dette.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiets svar på dette er et klart «ja». I vårt program heter det: «DNF vil gå inn for fortsatt økning i vår bistand til utviklingslandene med 2 pst. av bruttonasjonalproduktet som målsetting.»

De bevilgninger som blir gitt av norske myndigheter til utviklingshjelp bør være bevilgninger med sikte på å støtte utviklingslandene og ikke norsk industri. Dette er det vi kan kalle norsk utviklingshjelp. På den

annen side produserer Norge en rekke varer og tjenester som utviklingslandene har behov for, og det er ikke noe mindreverdig i at vi har kontrakter med utviklingsland som er til hjelp for norske bedrifter og norsk produksjon. I den grad det er nødvendig å støtte norsk industri for å kunne oppfylle slike kontrakter, bør det kunne skje i form av støttetiltak som ikke går over utviklingshjelpens budsjett.

Fremskrittspartiet

Fr.P. aksepterer ikke u-hjelpens nuværende form eller omfang, og går imot at utviklingshjelpen økes idet Fr.P. ønsker en drastisk nedskjæring av denne. I den grad det skal drives u-hjelp overhodet, burde det være en selvfølge at man slo to fluer i et smekk og sendte av gårde norskproduserte varer istedenfor rene penger som mange av de diktatoriske u-land bruker til våpenkjøp og krigføring. I dag er i realiteten en vesentlig del av norsk u-hjelp hjelp til bedrifter i andre velutviklede industriland.

Høyre

Ja, utviklingshjelpen bør økes ut over den ene prosent, f.eks. til langsiktige lån på gunstige vilkår og til

omstillingstiltak her hjemme. Man bør også bistå norsk næringsliv til å etablere utviklingsfremmende aktiviteter. Vi fastholder imidlertid prinsippet om at norsk u-hjelp ikke skal bindes, men vi mener at norske varer bør foretrekkes i de tilfeller de er konkurransedyktige kvalitetsmessig og økonomisk.

Kristelig Folkeparti

Kristelig Folkeparti har programfestet at norsk u-hjelp bør økes til 1,5–2 pst. innen 1981, heri iberegnet langsiktige lån til u-landene, fond for omstilling av norsk industri og fond for å fremme industriutvikling i våre hovedsamarbeidsland. Som prinsipp bør u-hjelpen være ubundet, bare unntaksvis bør norsk hjelp til u-land knyttes til kjøp av norske varer og tjenester.

Norges Kommunistiske Parti

Utviklingshjelpen bør økes ut over 1% av nasjonalproduktet, hvor mye har vi ikke tatt konkret stilling til. Vi er skeptiske til å binde u-hjelpa til kjøp av norske varer og tjenester.

Rød Valgallianse

For Rød Valgallianse er ikke spørsmålet om hjelpen til såkalte u-land skal være over eller under en prosent viktig. For oss er det mye viktigere å rette søkelyset på den virkninga DNA-regjeringens u-hjelp har. Svært lite av u-hjelpa tjener folkene i den tredje verden. Kravet om at vår u-hjelp skal styrke bedriftene til det norske borgerskapet er programfesting av ei slik reaksjonær linje overfor den tredje verden. RV støtter frigjøringsbevegelsene og mener disse må få hjelp. Støtte til allerede frigjorte land, må gis på disse landas premisser og ha som mål å hjelpe fram ei sterk uavhengig og mangesidig økonomi i disse landa.

Vårt syn er at norsk u-hjelp i dag hovedsakelig er

norsk imperialisme. Vi støtter derfor ikke denne u-hjelpa. I stedet støtter vi varmt de aksjonene anti-imperialistiske aksjoner fører for å samle penger til frigjøringsbevegelser. Spesielt viktig er innsamlingene til PAC i Azania (Sør-Afrika) og til PLO.

Senterpartiet

Utviklingshjelpen bør økes ut over en prosent av bruttonasjonalprodukt i kommende fireårs-periode. Norsk utviklingshjelp bør i prinsippet ikke bindes til bestemte vilkår med hensyn på kjøp av varer og tjenester i Norge. Dette utelukker ikke at det kan etableres samarbeidsavtaler som er gunstige både for u-land og for norsk næringsliv. Vi bør f.eks. kunne tilby investeringsvarer hvor det i norsk industri er et overskudd av produksjonskapasitet.

Sosialistisk Venstreparti

- a. Ja.
- b. Nei.

Venstre

Venstre meiner at dei offentlege overføringane til utviklingslanda må aukast i perioden slik at dei innan 1981 kjem opp i 1,7 pst. av vårt nasjonalprodukt. Vi går inn for at Noreg fortsatt skal kanalisere like stor del av hjelpa til utviklingslanda gjennom FN og andre internasjonale organ som i dag.

U-hjelpa må satse på eit utviklingsmønster og ein teknologi som tek sikte på å dekkje primærbehova til folk flest.

Deler av u-hjelpa kan vere produksjonsutstyr og kapitalvarer. Slik hjelp vil kunne gi arbeidsoppgåver for norsk næringsliv.

9. Støtte til jordbruket

Skal statstilskuddene til norsk jordbruk anses primært som sosialt motivert støtte til de sysselsatte, som tilskudd for å opprettholde en norsk jordbruksproduksjon eller som overføringer til å bevare en bosetting i distriktene? Hvis den siste begrunnelse tillegges vekt, kan det da være aktuelt å overføre deler av jordbruksstøtten til andre næringer som er lokalisert i distriktene og hvor tilskuddene kan gi større virkninger på sysselsettingen?

Arbeiderpartiet

Støtten til jordbruket, slik den avtales gjennom forhandlinger med jordbrukernes egne organisasjoner, bør bidra til å fylle tre hovedmål: tilstrekkelig

matproduksjon, sikring av bosetting og inntektsmessig jamstilling for jordbrukerne i forhold til andre yrkesgrupper. Ytterligere innsats for å skape sysselsetting i utkantdistriktene bør ikke skje på bekostning av den støtte som i dag skjer til jordbruket.

Det Nye Folkepartiet

Statstilskuddene til norsk jordbruk er både en sosialt motivert støtte til de sysselsatte, et tilskudd for å opprettholde en norsk jordbruksproduksjon og et tilskudd for å bevare bosettingen i distriktene. Det har til i dag ikke vært mulig å anvisse andre støtteformer for en spredt bosetting som kunne gi større sysselsettingsmessige og bosettingsmessige virkninger. Det er derfor nødvendig å se distriktspolitikken som et hele, som omfatter støtte til industriltak, til primærnæringene og til servicenæringene, f.eks. støtten til utkantbutikkene. Det Nye Folkepartiet vil derfor ikke akseptere den problemstilling som «Sosialøkonomen» antyder i spørsmål nr. 9.

Fremskrittspartiet

Fr.P. ønsker reelle priser på norskprodusert mat og vil avvikle de direkte støtteordninger overfor jordbruket, men selvfølgelig over en periode. Jordbruksproduksjonen må likestilles i størst mulig grad med produksjon av andre varer. Mye av den støtte som er til jordbruket i dag må sees på som støtte til forbrukerne, fordi disse får lavere priser på matvarene enn de ellers ville fått. Fr.P.s hovedmål er å opprettholde og tildels øke selvforsyningsgraden av matvarer, noe som kan ordnes ved importforbud når prisen på norske jordbruksvarer er under et visst prisnivå. Når det gjelder distriktspolitikk bør investeringsstøtten gjelde uansett om det er jordbruksproduksjon eller industriproduksjon, og således kun være distriktsbetinget og ikke bransjebetinget. Opprettholdelse av bosettingen må vurderes i sammenheng med omkostningsnivået, samt i relasjon til de offentlige utgifter som følger av fraflytting.

Høyre

Statstilskuddene til matvareproduksjonen må betraktes både som tilskudd til å opprettholde en norsk produksjon, tilskudd til landets beredskap, tilskudd for å opprettholde bosettingen i distriktene og tilskudd for å holde prisene til forbruker på et sosialt forsvarlig nivå. Som kjent gis det allerede betydelig støtte også til andre næringer, som bidrar til å styrke sysselsettingen i distriktene, og vi vil fortsatt gå inn for en sterk prioritering av slik støtte, f.eks. til småindustri.

Kristelig Folkeparti

Statstilskudd til norsk jordbruk må primært sees på som bidrag til å opprettholde/øke norsk jordbruksproduksjon, og som bidrag til å bevare et variert bosettingsmønster.

Pga viktigheten av å øke vår nasjonale selvforsyningsgrad er det ikke aktuelt å overføre deler av jordbruksstøtten til andre næringer i distriktene.

Det er også andre viktige sider ved landbruket som næring og livsform som gjør at sysselsettingen i denne næringen ikke må reduseres men heller økes.

Norges Kommunistiske Parti

Tilskuddene til norsk jordbruk må primært sees på som tilskudd for å opprettholde jordbruksproduksjonen og også som en overføring som vil bevare bosettingen i distriktene.

Støtte til utbygging av annen næringsvirksomhet o distriktene må ikke tas fra jordbruket, men komme i tillegg til jordbruksstøtten.

Rød Valgallianse

Et kjennetegn ved kapitalismen, er forskjellen mellom by og land. Som statsbærende parti mesteparten av etterkrigstida, har DNA ført en politikk som har utdypa denne forskjellen. Rød Valgallianse har som strategisk mål et sosialistisk Norge. Da vil det være et erklært mål å viske ut skille mellom by og land. Så lenge skillet eksisterer, vil en fullstendig frigjøring av folket sine krefter være umulig. En slik politikk forutsetter at småbrukerne på landsbygda går sammen om drifta. Da vil de kunne frigjøre krefter som kan brukes til å styrke andre sider ved næringslivet i distriktet. Slik vil vi både kunne styrke effektiviteten i jordbruket og et allsidig næringsliv i distriktet. I starten vil dette kreve overføringer fra den sosialistiske staten, men målsettinga må være mest mulig sjølberging for distriktene.

Kapitalismen kan bare by småbrukerne ruin. Deretter arbeidsløshet eller pendling til sentra langt av sted. Sjøl om dette er trenden, kan ei sterk kampvilje blant småbøndene bremse denne utviklinga. Derfor støtta AKP(m-l). Hitra-aksjonen og derfor støtter Rød Valgallianse og AKP(m-l) småbrukernes krav om skikkelige priser på produktene sine. Vi går inn for at spesielt produkter som ofte blir dyrka på mindre bruk, får best pris. Vi går mot partier som SV som angriper hva de mener er ei høypris-linje og går inn for overføringer mellom bøndene i første omgang. Denne linja er ei fortsetting av DNA sin splittelsespolitikk overfor bøndene i hele etterkrigstida. Vi avviser også DNA/LO-toppenes forsøk på å splitte bøndene ut mot arbeiderne i byene. Småbøndene og arbeidsfolk har felles interesser. De blir begge utbytta. Arbeiderne ved at kapitalisten stikker merproduktet deres i egen lomme. Småbrukerne ved at de, nedsylta i gjeld må betale store renter og avdrag til bankene.

Alliansen mellom arbeidere og småbrukere er av strategisk betydning for den sosialistiske revolusjonen.

Senterpartiet

Statstilskudd til jordbruket skal ivareta flere mål og de har flere virkninger. De skal virke inntektsutjevnenende, gi stabil produkttilgang, styrke matberedskapen og stabilisere bosettingen. Legger man ensidig vekt på bosettingsmålsettingen er det mye som tyder på at et bredere spekter av bygdenæringen måtte gjøres til gjenstand for vurdering ved utforming av statens inntektsoverføringspolitikk. Nå er det neppe riktig å se bosettingsmålsettingen som eneste mål, derfor er det naturlig å bygge videre på de nåværende ordninger. Likevel er det grunn til å understreke at en i framtida nok gjør klokt i å se bygdenes næringsvirksomhet i større sammenheng slik at skogbruk, småindustri, fiske og lokal handel blir trukket inn i vurderingen når de bosettingsbevarende tiltak settes ut i livet.

Sosialistisk Venstreparti

a. Statstilskuddene må gis for å opprettholde norsk jordbruksproduksjon, samt for å stoppe nedgangen

av sysselsatte i næringen og opprettholde bosettingsmønsteret.

b. Nei.

Venstre

Overføringane til norsk jordbruk er motivert ut frå fleire omsyn. For Venstre er det viktigaste at denne næringa på basis av ressursar som fornyer seg produserer varer som det reelt er mangel på i verdsmålestokk. Vi aksepterer ikkje at frie marknadskrefter skal avgjere om det er såkalla lønsamt å produsere mat.

I tillegg kjem det viktige forhold at jordbruket er eit sentralt element i det næringsliv som er bæraren av den spreidde busetnaden som det etter Venstres meining er viktig å halde oppe. Derfor må dei som har sin arbeidsplass i denne næringa få skikkelege inntektsforhold og sosiale ordningar.

Ut frå det som ovanfor er sagt, er det etter Venstres syn ikkje aktuelt å overføre midlar frå jordbruket til andre næringar. Sysselsettingsproblema for andre næringar som ligg i distrikta, må løysast på annan måte.

10. Miljøvern

Hvilke konkrete tiltak bør settes i verk innen norsk miljøvern i den kommende fire års periode? Er det i tillegg andre tiltak som bør overveies, men som av økonomiske eller andre grunner trolig ikke vil være aktuelle i denne perioden?

Arbeiderpartiet

I Regjeringens Langtidsprogram er skissert et konkret investeringsprogram for eksisterende industri med forbedringer av ytre miljø for 1,7 milliarder kroner og tiltak for bedre arbeidsmiljø for 3 milliarder i 1978–1981. De strenge krav til ny virksomhet som stilles i miljøvernlovgivning medfører også betydelige utgifter. I tillegg kommer den omfattende opprydding i vassdragene som er skissert i «vannplanen» der det i kommende periode særlig vil dreie seg om å begrense forurensning i Mjøsa, Glomma, Tyrifjorden, Skiensvassdraget, Jærvassdraget og Oslofjorden. Det er et omfattende og ambisiøst investeringsprogram Arbeiderpartiets regjering her har trukket opp på disse tre hovedfelter. Vi mener det er uttrykk for en riktig prioritering at våre økte ressurser i stor utstrekning brukes til investeringer som kan gi oss et kvalitativt bedre samfunn.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiet har i sitt program pekt på, og vil gå inn for:

- å fremme forskningsprosjekter som kan gi større innsikt i miljø- og forurensningsspørsmål. Det er spesielt viktig å få oversikt over hvordan inngrep og endringer i naturen påvirker vårt livsgrunnlag,
- å opprette et internasjonalt fond for å begrense forurensninger og naturødeleggelser,
- å fremme produksjon av varer hvor avfallet kan tilbakeføres og brukes på nytt,
- å frita miljøverntiltak i jordbruket og igangværende industrivirksomhet for investeringsavgift,
- å føre en aktiv fredningspolitikk med sikte på å verne spesielle natur- og landskapstyper og vassdrag for ettertiden, og gi muligheter for utsatte dyre- og plantearter til å overleve.

Fremskrittspartiet

Med miljøvern er Fr.P. i første rekke opptatt av bremsing av forurensingen, vann, luft og jorden. Investeringsavgift må fjernes på alle urentable investeringer som foretas av miljøvern hensyn, og det bør institueres støtteordninger for slike investeringer. Ambisjonsnivået for slike investeringer må ikke legges opp slik at konkurranseevnen til norsk industri blir ytterligere forverret.

Høyre

Arbeidet for å fjerne forurensninger, spesielt i industrien, er etterhvert kommet i god gjenge, og det er nå viktig å følge opp vedtatte planer. Dermed bør vi få en totalvurdering av hele vårt skatte- og avgiftssystem, for å se hvordan de enkelte elementer påvirker disposisjoner som har med miljøet å gjøre. Blant forandringer som åpenbart er påkrevet, er fullstendig avskaffelse av investeringsavgift på alle typer miljøtiltak. Videre bør oppmerksomheten nå sterkere rettes inn mot arbeidsmiljøet og boligmiljøet. Vi legger også stor vekt på støyskjerming, men her har vi å gjøre med et felt som kan kreve så store investeringer at vi nok må ta tiden til hjelp.

Kristelig Folkeparti

Av tiltak som bør gjennomføres, har Kr.F. programfestet:

- tiltak mot skadene av sur nedbør,
- avvikling av merverdiavgift og investeringsavgift for miljøverntiltak,
- utvikling av mekaniske metoder for bekjempelse av skadedyr og skadevekster og dermed mindre bruk av kjemiske midler,
- strengere regler mot støyforurensning
- fredning av større naturreservater
- utbygging av mottakerapparat for innvinning og resirkulering av avfall.

Norges Kommunistiske Parti

Miljøvern er et vidt begrep. Det har å gjøre med beskyttelse av natur og ressurser, mot for sterk utnyttelse, beskyttelse av naturen mot forurensning, og ikke minst er bo-miljøet viktig.

For å verne naturressursene mot for sterk utnyttelse, uten at det går ut over sysselsettingen, må vi i den kommende tid satse på industri med høy foredlingsgrad. Når det gjelder beskyttelse av naturen mot forurensning viser vi til hva vi tidligere har foreslått: Bedrifter som forurenser vann og luft må ikke tillates

å dele ut utbytte til aksjonærene før det er gjennomført tiltak som stanser forurensning av naturen. Det må gjennomføres tiltak for å bedre bo-miljøet. Det gjelder vern mot støy, men ikke minst må det stilles krav om at alle boligfelt skal ha institusjoner som klubblokaler for unge og eldre, barnehager o.l.

Rød Valgallianse

Øverst står kravet om ingen videre utvinning i Nordsjøen før sikkerheten er garantert. Bravo-utblåsinga viste at bare litt uheldigere omstendigheter ville ført til katastrofe. Den totale mangelen på sikkerhetsutstyr som ulykken avslørte, er fortsatt uendra.

Andre viktige saker er kampen mot atomkraftverk i Norge, og kampen mot utbygging av Hardangervidda ved Veig og Dagali. Dessuten er miljøet på arbeidsplassen viktig. Et av de aller mest sentrale krava her er et totalt forbud mot asbest.

Senterpartiet

Det er vanskelig å peke på ett eller to konkrete tiltak som bør fremheves særskilt. Men av spesiell betydning vil vi likevel nevne følgende problemområder:

- En må sette ut i livet et energispareprogram.
- Spørsmålene omkring sur nedbør må bringes i forgrunnen både i nasjonal og internasjonal sammenheng.
- En må muliggjøre vern av større sammenhengende naturområder slik som Hardangervidda, Jotunheimen, Finnmarksvidda og Saltfjellet.
- En må aktivt følge opp arbeidet med å bedre arbeidsmiljøet og gjøre det mulig for bedriftene og foreta de nødvendige forbedringer.
- En må gjøre tiltak for å få resirkulering av avfall av ymse slag inn i faste rutiner. På dette feltet står en overfor store problemer og store muligheter.

Sosialistisk Venstreparti

Veksten i særlig kraftkrevende og miljøfiendtlig industri må stoppes.

Helsefarlige arbeidsplasser må aktivt nedlegges. Hvis dette ved enkelte bedrifter ikke er mulig innenfor 4-årsperioden, må arbeidstida for de sysselsatte reduseres vesentlig.

Forbud mot bruk av tungolje i industrien.

Venstre

Ein av dei største truslane mot menneskeleg helse og trivsel er forureininga av luft, vatn og jord.

Bilen er ein av dei største luftforureiningskjeldene.

Venstre vil setja strenge krav til utslepp av forureiningar frå bilane, inkludert støy.

Prinsippet om at dei som forureinar skal betala kostnader tilseier av midler til støyskjerming og lyd-isolering skal gå over vegbudsjettet. Venstre meiner at alle trygda, alle over 60 år og andre som har spesiell trong skal få dekkja totalkostnadene ved tiltak mot støy.

Industrien skal ikkje ha rett til å forureina miljøet. For eksisterande industri vil Venstre setja fram krav om at best tilgjengeleg teknologi skal nyttast for å bringa miljøet tilbake til opprinneleg tilstand.

I dei neste fire åra må det løyvast milliardsummar for å hindra at fleire innsjøar og vassdrag skal koma i same tilstand som Mjøsa. Desse løyvingane vil vera ein del av «vekstens pris» for å reparera skadeverknadene som utviklinga har ført med seg.

Å hindra forureining av havet og kystområda vil vera ei omfattande miljøvernoppgåve. Den mest effektive måten å minska utsleppet frå oljeverksemda er å ha eit lågt oljeutvinningstempo, slik Venstre går inn for.

Venstre vil lovfeste jordvern som eit overordna prinsipp for å hindra nedbygging av dyrka og dyrkbar jord.

Venstre går inn for eit omfattande vern av vassdrag, både store samanhengande område som Hardangervidda med Veig/Dagali, Jotunheimen, Finnmarksvidda og Saltfjellet og verneverdige einskildvassdrag. Venstre vil vurdere juridiske, økonomiske og andre verkemiddel for å få stansa langtransporterte luftforureiningar frå Kontinentet.

11. Fordeling av inntektsøking

I perioden 1973–1977 vil veksten i realdisponibel inntekt for et ektepar med to barn og ca. 60 000 kr i inntekt i 1975 bli i gjennomsnitt ca. 4,8 pst. For et trygdet ektepar med minstepensjon vil den tilsvarende veksten bli ca. 4,6 pst. Gir dette uttrykk for en riktig prioritering, og hvilken fordeling av inntektsveksten bør det tas sikte på i kommende fire års periode?

Arbeiderpartiet

Det fremgår av Revidert Nasjonalbudsjett for 1977 (side 42) at et ektepar med minstepensjon har hatt en vekst i disponibel realinntekt på 4,7 prosent i gjennomsnitt for perioden 1973–1977. Det er altså i hovedsak en parallell inntektsutvikling mellom de to grupper i siste periode. Inntektsutviklingen i siste periode er dessuten preget av den stillstand lønnstakerne hadde i sin disponible realinntekt i årene fra 1970 til 1973. Den er også uttrykk for en bevisst vilje til å holde inntektsskattene nede. Ser en perioden 1970 til 1977 under ett, har pensjonistene hatt en markert sterkere prosentvis vekst enn lønnstakerne, henholdsvis 4,2 og 2,6 prosent årlig.

For perioden 1977–1981 bør pensjonistene få en vesentlig sterkere prosentvis vekst enn andre grupper. I Regjeringens Langtidsprogram er det innenfor en ramme på 3 prosent økt disponibel inntekt pr. inntektstaker og trygdet samlet, pekt på at 6 og 12 prosent årlig vekst for personer med minstepensjon gir henholdsvis 2 og 2½ prosent årlig vekst i gjennomsnitt for lønnstakere. Skal en gå raskere fram enn dette for pensjonistene, så betyr det at en enten må ha raskere vekst i privat konsum totalt sett, eller at

lønnstakerne får mindre enn 1½–2 prosent. Det siste betyr i så fall at en vil få reelt sett økende skatter som andel av inntektene. Arbeiderpartiet mener at det på grunnlag av den pågående utredning om de trygdedes kår bør vedtas en systematisk opptrapping for minstepensjonene som i løpet av de nærmeste år kan bringe disse grupper opp på et nivå som står i et rimelig forhold til yrkesaktive inntekter.

Det Nye Folkepartiet

Det Nye Folkepartiets syn når det gjelder minstepensjonen, både for trygdede ektepar og trygdede enslige, er meget klart: DNF går inn for en heving av minstepensjonen slik at minimumspensjonen for enslige blir 30 000 kroner allerede fra 1978, med tilsvarende heving for ektefeller, og med indeksregulering. Denne hevingen bør ikke gå ut over den realdisponibele inntekt for ektepar med barn. Det er derfor vanskelig å akseptere at det er disse to familiegrupper som i spørsmålet settes opp mot hverandre, idet begge disse grupper er s.k. «lavinntektsfamilier». Det Nye

Folkepartiets forslag om å heve minstepensjonen for de trygdede må derfor ikke gå ut over småbarnsfamiliens inntektsgrunnlag, og dette er klart lagt fram i Det Nye Folkepartiets program.

Framskrittspartiet

De gamle i samfunnet og alle med fysiske og psykiske handicap må prioriteres foran den yrkesaktive og friske del av befolkningen. Fr.P. vil således at den reelle produktivitetsøkning som eventuelt gir grunnlag for inntektsvekst i første rekke må gå til disse grupper og i mindre grad til de velsituerte, friske mennesker.

Høyre

Nei, – det er på det rene at de trygdede må få en sterkere vekst i sin realdisponible inntekt i årene fremover. Siden vi har hatt et ikke ubetydelig etter-slep, er det også rimelig at veksten en tid blir høyere enn lønnstakernes.

Kristelig Folkeparti

Prioriteringen må endres. De trygdede, særlig de med minsteytelser, må få en sterkere vekst enn i de senere år, mens reallønnsstigningen for andre i gjennomsnitt bør under 4 pst.

De lavtlønte bør få en vesentlig stigning, men de med inntekter over gjennomsnittet bør sikte mot en stabilisering.

Norges Kommunistiske Parti

De refererte tall for perioden 1973-1977 gir ikke uttrykk for en riktig prioritering. De trygdede har gjennomsnittlig en lavere levestandard enn de yrkesaktive. Derfor må de trygdede få en betydelig større vekst i den kommende periode. Vi mener det må tas et krafttak nå for å løfte de trygdedes levestandard opp på et forsvarlig nivå.

Vi kan allikevel ikke akseptere at dette behøver å gå ut over inntektsutviklingen for de yrkesaktive. Her er det et spørsmål om en omfordeling av de økonomiske ressurser vi har til disposisjon. Det er ikke bare et spørsmål om arbeidslønn og trygder.

Rød Valgallianse

Dette spørsmålet er virkelig en borgerlig sosialøkonom verdig. Sett opp en meny. Skal pensjonistene

få det i år, eller skal den yrkesaktive. En teori som går ut på at om ei gruppe får så blir det mindre til en annen, har vært borgerskapets trylleformular i hele den «fredelige» perioden etter krigen. I dag ser vi tegn til at teorien mister sitt grep på arbeiderklassen – og andre grupper som for eksempel pensjonistene. En klassebevisst arbeider har lært seg, i motsetning til denne teorien, at det kampen står om er hvor stort innhogg han kan gjøre i sin kapitalists profitt. Både pensjonister og arbeidere med to eller tre barn har grunnleggende felles interesser. I kampen for levekåra skal de stå sammen. De skal kreve kompensasjon for prisstigninga og for den økte effektiviteten. Pensjonistene, som lenge har måttet nøye seg med smuler, skal også ha med krav som tar hensyn til at de altfor lenge har ligget så lavt.

Senterpartiet

Den seinere tids fordeling av inntektsveksten gir ikke uttrykk for riktig prioritering. Fordelingen av inntektsveksten i kommende fireårsperiode må sikte på å minske den reelle avstanden mellom vanskeligstilte pensjonister og andre grupper i samfunnet.

Sosialistisk Venstreparti

Nei. SV går inn for en opptrappingsplan for de trygdede som gjør at de allerede i 1978 vil ha en pensjon som tilsvarer en gjennomsnittlig industriarbeiders maksimumspensjon i dag.

Venstre

I langtidsprogrammet for perioden 74-77 la Korvald-regjeringa opp til 1½ pst. årleg vekst i disponibel realinntekt for yrkesaktive og parallell auke for ikkje-yrkesaktive. Venstre meiner at ei slik inntektsutvikling i perioden ville gitt oss ei vesentleg gunstigare utvikling enn den Arbeidarparti-regjeringa medvite la opp til straks den kom til makta.

Gjennomsnittstala for perioden dekkjer over at inntektsutviklinga har vore merkt av store skilnader i relative løns- og inntektsforhold. Noen har fått svært mye, bl.a. gjennom ukontrollert lønsglidning, mens andre har fått lite eller ingenting. Særleg har dette gått ut over dei trygda som kom svært dårleg ut, sjølv om dette er retta noe opp den aller siste tida.

Venstre meiner at vi i tida framover må rette oppatt den ulikskapen som Regjeringa har skapt mellom dei som har fått sterk auke og dei som har blitt hangande etter. Innanfor ein total vekst på 1 til 2 pst. i disponibel realinntekt må låge inntekter og trygder aukast mest, medan veksten i realinntekt må flatast ut for dei som tener vesentleg meir enn gjennomsnittet.

12. Inntektsoppgjør

Er det ønskelig at partene i lønnsforhandlinger finner fram til en løsning uavhengig av staten? Kan en løsning med statlig medvirkning aksepteres, f.eks. en pakkels-ning med statssubsidier og skatteendringer, dersom dette gir lavere inflasjon enn uavhengige forhandlinger mellom partene?

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet mener at dersom vi skal kunne forene full sysselsetting og en dempet prisutvikling, så må staten være villig til å delta i inntektspolitisk samarbeid i situasjoner der fagbevegelsen finner det hensiktsmessig. Slikt samarbeid må kunne omfatte både skatteendringer, subsidier og andre tiltak.

Det Nye Folkepartiet

Svaret er «ja», men det er lite trolig at det er mulig for partene i dag å finne fram til løsninger uavhengig av staten. En statlig medvirkning må derfor aksepteres, og i en slik pakkelsning må både statssubsidier og skatteendringer komme inn som aktive virkemidler.

Fremskrittspartiet

Det er åpenbart ønskelig at partene i lønnsforhandlinger finner fram til en løsning uavhengig av staten, idet den kombinerte oppgjørsform i realiteten gir staten myndighet til å bestemme både priser og lønninger i vårt samfunn, noe som i realiteten gir staten all makt på bekostning av enkeltmennesket. Fr.P. ønsker ikke en korporativ stat. De statlige vedtak om subsidier og skatter bør treffes før partene i arbeidslivet møtes til forhandlinger og staten bør i første rekke begrense inflasjonen ved kontroll med pengemengden og gjøre det klart overfor partene i arbeidslivet at lønnsøkninger som er udekket i produktivitetsøkning vil være inflasjonsdrivende. Både arbeidsgiveren og lønsmottakeren må akseptere realitetenes verden enten ved å bruke sunn fornuft som tilsier at lønnsøkninger utover det det er produktivitetsøkning for, automatisk setter arbeidsplassene i fare ved at man priser seg ut av markedene. Ved å overlate alle problemer til staten er i realiteten å selge sin frihet og selvbestemmelsesrett til denne. Fr.P. går imot statskapitalisme enten dens ideologi bygger på sosialisme, kommunisme eller facisme.

Høyre

Vi støtter selve tanken om kombinerte oppgjør, men vi ønsker en nyvurdering av de metoder som anvendes, og vil gå inn for en rask utredning i samarbeid med partene. De tre samarbeidspartiene er interessert i en omlegging slik at Statens bidrag i større grad gis på forhånd som et grunnlag for forhandlingene. På den måten kan forhandlingene bli friere og myndighetene får også større handlefrihet f.eks. i skattepolitikken. Men det er klart at Staten også må kunne komme med visse bidrag under de avsluttende forhandlingsfaser. Dessuten mener de tre partiene at Stortingets stilling må styrkes i denne sammenheng.

Kristelig Folkeparti

Kristelig Folkeparti har programfestet at vi ønsker at inntektspolitikken bør baseres på kombinerte inntektsoppgjør og sees i sammenheng med avgifter, subsidier og skatter. Det er ikke ønskelig at lønnsforhandlingene skjer uavhengig av staten.

Det er nettopp hensynet til en demping av inflasjonen som ligger til grunn for dette syn.

Norges Kommunistiske Parti

Etter vår mening er det ikke lønningene som er avgjørende for hvor sterk inflasjonen vil bli. Det er i første rekke monopoliseringen av næringslivet. De store monopolene bestemmer prisene uavhengig av konjunkturer og uavhengig av myndighetene.

Vi har alltid gått inn for at lønnsforhandlinger skal skje uten statlig innblanding.

Vi aksepterer derfor ingen pakkelsninger. Men vi avviser ikke at staten, det vil si Stortinget, fører en økonomisk politikk som gir skattelette for lønnstakerne, at matvarer subsidieres og andre tiltak.

Det vil selvsagt få betydning for lønnsforhandlingene.

Men dette skal skje åpent, det skal ikke være «hemmeligheter» som en finansminister i samarbeide med topplederne i LO og NAF skal bruke til salderingsposter ved lønnsoppgjørene.

Rød Valgallianse

Vi er mot kombinerte oppgjør. Disse oppgjørsformene er korporative tiltak som har til hensikt å kneble fagforeningene og binde dem fast under den kapitalistiske staten. Demagogien med at slike oppgjør skal dempe prisstigninga og gi arbeidsfolk ei sikker real-lønnsøkning er bløff. Enhver med minimale evner i hoderekning, forstår at kombioppgjør betyr lønnsnedslag for store grupper.

Det er kapitalens hensikt å bruke slike oppgjør for å få arbeidsfolk til å bære byrdene ved krisa som nå rammer norsk industri.

RV nøyer seg ikke med luftige protester mot kombioppjøret. AKP(m-l) har gjennom sine representanter på arbeidsplassene tatt opp kampen mot lønnsnedslaget. Partiet har dessuten vært ei aktiv kraft i å støtte arbeidsfolk som har streika på tvers av det kombinerte oppjøret. At regjeringa har satt inn avdelinger med køllesvingende konstabler for å tvinge arbeidsfolk i kne, viser hvor lite det borgerlige «demokratiet» tåler, før det kaster den demokratiske maska.

Spørsmålet stiller noen hypoteser om inflasjon. Vi vil da stille et spørsmål som mange fagøkonomer sikkert vil finne ganske naivt, men som like fullt berører kjerna ved inflasjon, blotter klassekarakteren dens. Siden inflasjonen skal stanses ved å dempe arbeidernes lønnsøkninger, er det da slik at det er arbeiderne som setter opp prisene, er ansvarlige for at de stiger. Slett ikke. Lønnskrav har i alle tider kommet på etterskudd, som krav om kompensasjon for ei prisøkning som allerede har vært. Prisene stiger fordi kapitalistene vil ta igjen den profitten de tapte ved at arbeidsfolk krevde litt av sin rett.

At den kapitalistiske staten noen gang vil gjøre noe med denne saka, har vi slett ingen tro på. Det er en av årsakene til at vi propaganderer for knusinga av den kapitalistiske staten og for opprettinga av proletariatets diktatur over kapitalen.

Senterpartiet

Ideelt sett var det nok ønskelig med et lønnsoppgjør hvor partene kom fram til en avtale uavhengig av staten. Men utviklingen de seineste åra har gjort en slik løsning svært urealistisk. Staten vil uvilkårlig

måtte ta sine forholdsregler i forhold til virkningen av et oppgjør og vil således alltid influere på det endelige og reelle resultat. Det er derfor naturlig at staten tar aktivt del i oppjøret.

Dette er helt nødvendig i dagens situasjon for å kunne styre inflasjonen og for om mulig moderere tempoet i den økonomiske galoppen i de kommende år.

Sosialistisk Venstreparti

a. Ja.

b. SV går prinsipielt imot statlig innblanding i selve tariff-forhandlingene, men har ikke noe i mot statlig tilskudd etter et avsluttet lønnsoppgjør til bedrifter og næringer som har økonomiske vanskeligheter.

Venstre

Venstre meiner det er nødvendig med høg grad av samordning av ulike økonomiske tiltak for å kunne skape betre likevekt i pris- og inntektspolitikken.

Vi vil understreke at pris-, løns- og kostnadsauken også har samanheng med den generelle nærings- og distriktspolitikk som blir ført, og at det derfor også må bli tale om andre tiltak enn betre samordning av løns- og inntektsoppgjora.

Utgangspunktet for samordningssystemet må vere at det er Regjeringa med fullmakt frå Stortinget som skal styre økonomien i landet. Venstre vil derfor medvirke til eit samordningssystem som kan styrkje den innverknaden Stortinget og Regjeringa har på dette området.

Tiltaka må setjast inn over eit breitt register. Bl.a. må Regjeringa ta ansvaret for å avgrense statsutgiftene og å iverksetje direkte kostnadsdempande tiltak. Dei politiske styrsmakter må også ha medansvar for å gripe regulerande inn i den samanheng som er mellom høg etterspørsel etter visse typer arbeidskraft og stor lønsauke, f.eks. i form av lønsglidning.

Dette er eit anna system enn «Kleppe-pakkene» som har betydd auka statsutgifter, etterspørselsspress, utanlandsopplåning og urimeleg skeiv inntektsfordeling. Slike pakkeløysingar bør ein derfor ikkje prøve med fleire gonger, men leggje om til samordning med sikte på reelle inflasjonsdempande tiltak.

Høstkonferansen 1977

Norske Sosialøkonomers Forenings første høstkonferanse ble arrangert i 1960. Siden da har den, med få unntak, vært en årlig foreteelse og har i stor grad bidratt til å gjøre foreningen kjent utad. Et sentralt siktemål med høstkonferansen er å ta opp aktuelle tema til engasjerende debatt på et høyt faglig nivå. I år er temaet:

«Ny konjunktursituasjon – krise eller kontroll?» med undertittel «Konjunkturpolitikk og næringslivets tilpasning under økt konjunkturusikkerhet.»

Konferansen vil bli holdt på Grand Hotel, Oslo, i tiden 13. og 14. oktober.

Oppslutningen om høstkonferansen har tradisjonelt vært meget god, og vi tar det som et uttrykk for at den har et godt omdømme. Styret har følt ansvar for å følge opp tidligere suksesser, og har således ofret mye tid på planleggingsarbeidet. Heldigvis har vi sluppet å gjøre grovarbeidet selv. Hver konferanse har sin komité, i år består den av: Knut Andreassen, Dag Bjørnland, Svein Brustad, Jan-Erik Korsæth, Alfred G. Martinovits.

Utgangspunktet for valg av tema er den svake internasjonale konjunkturutvikling de senere år og virkningene for norsk økonomi, samt usikkerheten med hensyn til den økonomiske utvikling i tiden fremover. Temaet kan vanskelig diskuteres uten at vi får belyst den internasjonale konjunkturutviklingen på en ordentlig måte. Foreningen har virkelig «lagt seg i selen» for å fremskaffe kapasiteter på området.

Stephen Marris i OECD vil omtale konjunkturutviklingen på mellomlang sikt, og direktør Hermod Skånland i Norges Bank vil kommentere hans innlegg. Direktør Skånland er vel kjent, og det skulle være unødvendig med ytterligere presentasjon. Stephen Marris vil være kjent for økonomer med interesse for internasjonal økonomi. Han innehar en sentral stilling i OECD idet han er rådgiver til generalsekretæren og direktør i OECD's økonomiske statistiske avdeling med ansvar for generell økonomisk politikk.

Begrepet motkonjunkturpolitikk har blitt flittig brukt i de siste årene, ja det finnes knapt en seriøs rapport om norsk økonomi som ikke omtaler motkonjunkturpolitikken. Norsk motkonjunkturpolitikk vil

også bli tatt opp til diskusjon på konferansen. Statsråd Per Kleppe og stortingsrepresentant Kåre Willoch vil hver for seg drøfte dette temaet. Vi bør imidlertid ikke avgrense diskusjonen utelukkende til den konjunkturpolitikken som føres her i landet. Foreningen har fått dosent Gunnar Eliasson fra Industriens Utredningsinstitutt i Stockholm til å holde et foredrag om «effektiv konjunkturpolitikk – teori og praksis».

Dessuten vil direktør Lars Hansson i Volvo holde et foredrag om «konjunktursvingningene – en utfordring for bedriftsledelsen». Han vil i den forbindelse drøfte organiseringen av konjunkturovervåkingen i bedriftene og komme med synspunkter på viktigheten av forskjellige konjunkturindikatorer og hvordan de kan nyttes i planleggingsarbeidet.

Mer spesielt vil investeringenes rolle i konjunkturpolitikken bli tema for en paneldebatt. Deltakere i denne debatten vil være statsråd Bjartmar Gjerde, banksjef Tor Moursund, statssekretær Reidar Engell Olsen og direktør Egil Bakke. Sistnevnte vil holde et foredrag som innledning til debatt.

Konferansen vil bli åpnet av statsminister Odvar Nordli og avsluttet med en paneldebatt om «endrede arbeidsbetingelser som følge av økt konjunkturusikkerhet». Denne debatten vil bli ledet av professor Preben Munthe ved Universitetet i Oslo. Foreløpig har vi som deltakere i debatten sikret oss direktør Finn Lied ved Forsvarets Forskningsinstitutt, og utredningsleder Kristen Knudsen, Norges Rederforbund.

Styret er av den oppfatning at valg av tema, foredragsholdere og konferansested bør sikre meget god oppslutning i år. Vi vil imidlertid også nevne at konferansen gir mulighet for å treffe kolleger, f.eks. studiekamerater, i et uformelt miljø. Denne siden av konferansen har alene stor egenverdi. Jeg ønsker dere alle vel møtt til en, etter min mening, interessant høstkonferanse.

Innbydelse og detaljert konferanseprogram vil bli sendt ut i september. De som mot formodning ikke skulle motta et slikt program, bes henvende seg til foreningens sekretariat.

Odd Skuggen

Kreditkassen lanserer en bedre måte å spare penger på.

K-SPAREBREV

**– gir deg høyere og høyere rente i 6 år
selv om du legger det under madrassen.**

K-Sparebrevet kjøper du i Kreditkassen for kr. 666.–.
På 6 år stiger det i verdi til kr. 1000.–. Det vil si en økning på hele 50%!
Og pengene kan du ta ut igjen når det måtte passe deg –
uten oppsigelsestid og uten rentefradrag.
Kom innom så skal du få vite alt om K-Sparebrevet.
En enklere og mer lønnsom spareordning for folk flest.

KREDITKASSEN
- først ute igjen

ide

Helse- og sosial- forskning, utredning, forsøk

Med forbehold om Stortingets godkjenning vil Sosialdepartementet disponere midler til helse- og sosialforskning, utredning og forsøk for 1978. En del av midlene vil bli benyttet til å støtte prosjekter som personer og miljøer utenfor departementet har tatt initiativet til. Søknad om støtte til slike prosjekter må være sendt Sosialdepartementet, Plan- og utredningsavdelingen, i fem eksemplarer innen **1. oktober 1977**. Det må søkes på nytt for eventuell videreføring av prosjekter som har fått støtte i 1977.

Ved fordelingen av midlene vil departementet prioritere prosjekter som kan bedre kunnskapsgrunnlaget for forebyggende helse- og sosialpolitikk, både når det gjelder problemenes omfang og årsaker og hvordan forebyggende politikk kan legges opp (bl.a. helse- og sosialsektorens deltakelse i planleggingsarbeidet i kommuner, fylkeskommuner og i sentraladministrasjonen). Viktige områder er helsemessige og sosiale konsekvenser av nærings- og investeringspolitikken og problemer som rammer barn og ungdom (bl.a. vansker i arbeidslivet og «utstøting» innen skoleverket). Videre vil en prioritere analyser av virkninger av tiltak innen helse-, trygde- og sosialsektoren (herunder evaluering av forsøksvirksomhet vedrørende den primære helse- og sosialtjenestes organisering og virkemåte), utredning av alternative tiltak for å løse bestemte oppgaver (programanalyser) og prosjekter innen medisinsk attføring.

Det kan gis støtte både til prosjekter som tar sikte på å gi ny kunnskap, og til systematisering av eksisterende kunnskap på avgrensede områder, f. eks. sosiale og helsemessige problemer i økonomisk vanskeligstilte befolkningsgrupper og kommuner. Slike prosjekter bør også legge vekt på utredning av mulige tiltak for å løse problemene.

En gjør oppmerksom på at rent medisinsk forskning ikke faller inn under bevilgningen. Det er utarbeidet notater som gjør nærmere rede for spørsmål departementet er særlig opptatt av på enkelte utvalgte områder. Disse, samt søknadsskjema og ytterligere opplysninger kan fås ved henvendelse til Sosialdepartementet, Plan- og utredningsavdelingen, Postboks 8011 Dep., Oslo 1, telefon (02) 11 85 41. Spørsmål som spesielt gjelder helseprosjekter kan også rettes til Helsedirektoratets utredningskontor, Postboks 8128 Dep., Oslo 1, tlf. (02) 11 81 03.

SOSIALDEPARTEMENTET

Statens informasjonstjeneste

182/77

Økonomiske planleggere til Botswana

Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD) skal engasjere to planleggere til finansdepartementets planleggingsavdeling i Botswana (Division of Economic Affairs i Ministry of Finance and Development Planning).

SENIOR PLANNING OFFICER

Arbeidsoppgaver:

Den engasjerte vil som leder for en seksjon med ansvar for makroøkonomisk kort- og langsiktig planlegging arbeide med bl.a. inntekts-, pris- og lønnspolitikk, sysselsetting, industrivekst, handel, finans- og pengepolitikk.

Kvalifikasjoner:

Søker bør være sosialøkonom og ha erfaring fra offentlig administrasjon og planlegging. Kjennskap til nasjonalregnskap og kvantitative planleggingsmetoder er nødvendig. Erfaring fra arbeid i utviklingsland er ønskelig.

Tiltredelse:

Mars/april 1978.

PLANNING OFFICER

Arbeidsoppgaver:

Den engasjerte vil arbeide med planlegging og oppfølging av utviklingsprosjekter innen kommunikasjonssektoren samt delta i det fortløpende, langsiktige planleggingsarbeidet.

Kvalifikasjoner:

Søker bør ha økonomisk utdanning på universitets- eller høyskolenivå og relevant erfaring, gjerne fra planleggingsarbeid i stat, fylke eller større kommune.

Tiltredelse:

Januar/februar 1978.

For begge stillingene gjelder:

Arbeidssted: Gaborone

Arbeidsspråk: Engelsk

Kontraktstid: 2 år

Søknadsfrist: 23. september 1977

*Søknadsskjema og nærmere opplysninger
fås ved henvendelse til*

DIREKTORATET FOR UTVIKLINGSHJELP (NORAD),

Personellkontoret,

Fridtjof Nansens vei 14,

Postboks 8142, Oslo-Dep, Oslo 1.

Telefon (02) 46 18 00, linje 184.

Chr. Michelsens Institutt

Sosialøkonom med forskningserfaring

søkes som

Forskningsleder

ved DERAP – Forsknings- og aksjonsprogrammet for utviklingsland.

For tiden er 14 vitenskapelige medarbeidere tilknyttet DERAP i et tverrfaglig miljø med hovedvekt på økonomer.

Arbeidet er av teoretisk og praktisk samfunnsvitenskapelig karakter og vil tildels foregå i utviklingsland.

Instituttet kan være behjelpelig med å skaffe bolig.

Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til instituttet.

CHR MICHELSENS INSTITUTT

Avdeling for Samfunnsvitenskap og Utvikling

Gamle Kalvedalsvei 12

5000 BERGEN

Tlf. (05) 23 06 70.

Framsendes som
dagsaviser!